

SAK 8 - INNKOMNE FORSLAG

1. Forslagsstiller: ØRSTA ARBEIDERPARTI

Forslag: **Ny Nasjonal plan for å styrke habilitering og rehabilitering**
I den seinare tid har vi opplevd at eit trygt, fagleg og kvalitetsmessig godt rehabiliteringstilbod, Mork senter, blir forsøkt nedlagt i vårt område. Dette er svært uheldig. Samfunnet er avhengig av at folk kan få god og tilstrekkeleg behandling for så å kunne kome heim og attende i arbeid.

Begrunnelse: Rehabilitering har hatt lav politisk prioritet dei siste ti-åra. Den siste stortingsmelding om rehabilitering kom for over 20 år siden (St.meld. nr. 21, 1998–99). Det sto der at «rehabiliterings-/habiliteringstilbodet er i dag i for stor grad prega av manglande planlegging og koordinering, uklare ansvarsforhold og for lite medverknad frå brukarane sjølv». Etter over 20 år er dette framleis slik.
Rehabilitering har gode mål:

- betre funksjon
- gjenvinne/stabilisere funksjon
- forebygge funksjonstap
- meistre kvardagslivet sine aktivitetar
- delta i samfunn- og arbeidsliv
- auka livskvalitet

Livsnødvendige tiltak for innbyggjarane!
Framtidsretta helsetenester må formast i tett samarbeid med brukarane.

Innstilling: Se forslag 77.

2. Forslagsstiller: MOLDE ARBEIDERPARTI

Forslag: **En pensjon å leve av**
Arbeiderpartiet vil:

- Som hovedregel skal pensjonsdannelsen i Norge skje på lik linje med den gjennomsnittlige generelle lønnsøkning.
- Landets minstepensjonister skal få sin pensjon hevet til et nivå det er mulig å leve av.

Begrunnelse: Pensjon er utsatt lønn og må derfor håndteres med samme respekt og på lik linje med den generelle lønnsøkning i landet vårt. De fleste av pensjonistene i Norge har de siste 7 år på grunn av underreguleringen av pensjonene, fått en sterk reduksjon i sin kjøpekraft.
Det er ca. 145.000 minstepensjonister i Norge. En relativt stor andel av disse er kvinner. Nivået på den norske minstepensjon ligger under EUs fattigdomsgrense og må derfor få et løft. Arbeiderpartiet må stille seg i spissen for et slikt løft.

Innstilling: Møre og Romsdal Arbeiderparti mener pensjonene må justeres på et nivå som gjenspeiler lønnsutviklinga i Norge. Spesielt må landets minstepensjonister få hevet pensjonen sin til et nivå det er mulig å leve av.

3. Forslagsstiller: MOLDE ARBEIDERPARTI

Forslag: **Forslag for en bedre vannkvalitet**

Arbeiderpartiet etterlyser mer ressurser til kommunene for en mer effektiv implementering av vanndirektivet. Vi ber om at regjeringen vurderer konsekvensene av brudd på Rammedirektivet for vann. Regjeringen må også gå igjennom oversettelsene av EU-direktiv, for å sikre at innholdet i norsk oversettelse er i tråd med opprinnelig direktiv.

Begrunnelse: Rammedirektivet for vann samsvarer ikke med 2000/60/EC WFD § 1, fordi det fastsetter miljømål uten å fastsette at all forringelse av kystvannet er forbudt. I tillegg, ny aktivitet eller nye inngrep i en vannforekomst (§ 12) kan gjennomføres selv om dette medfører at miljømålene i § 4–§ 7 ikke nås eller at tilstanden forringes. Enkelte kommuner har for lite kunnskap i å vurdere § 12 i vannforskriften vilkår a,b,c som må være oppfylt.

Innstilling: Møre og Romsdal Arbeiderparti mener kommunene må tilføres nok ressurser til å implementere vanndirektivet. MRAP ber regjeringen sikre at innholdet i norsk oversettelse er i tråd med opprinnelig EU-direktiv.

4. Forslagsstiller: MOLDE ARBEIDERPARTI

Forslag: **Aldersgrense for kjøp av energidrikke**
Arbeiderpartiet ønsker nasjonal 16-års aldersgrense for kjøp av energidrikke.

Begrunnelse: I dag er det opp til daglegvarebransjen selv å regulere salg av energidrikke. Denne selvjustisen fungerer ikke. Salget av energidrikke til ungdom har de siste åra auka betydeleg, samstundes med at den offentlege tannhelsa registrerar betydeleg auke i syreskader på tennene i same aldersgruppe. Nokre av produsentane merkar boksene med "anbefales ikke til konsumenter under 18 år", som tyder på at dei ønsker innføring av aldersgrense. Ugunstige helseeffektar som fare for hjertestans, sømnvanskar, konsentrasjonsvanskar og abstinensar underbygger at dette er ei vare som treng regulering.

Innstilling: Møre og Romsdal Arbeidarparti ønsker nasjonal 16-års aldersgrense for kjøp av energidrikke.

5. Forslagsstiller: MOLDE ARBEIDERPARTI

Forslag: **Utrekning av samfunnstjeneste for ungdom**
Etter fullført videregående opplæring ønsker mange ungdomar eit år utan skulegang. Tida er inne for innføre samfunnstjeneste. Ungdom kan da anten gjennomføre førstegangstjeneste eller lik tidsperiode i samfunnstjeneste. Dette bør utredast snarast.

Begrunnelse: Mange ungdommar er usikre på valg av høgare utdanning etter endt vgs. Å gje ungdom eit pauseår, der dei mellom anna kan avtjene samfunnstjeneste i offentlig verksemd eller i frivillige lag/organisasjonar, vil kunne ha mange gode effektar. Mellom anna vil ungdom vil oppleve modning.

Innstilling: Sjå framlegg 22.

6. Forslagsstiller: HERØY ARBEIDERPARTI

- Forslag:** Årsmøtet for Møre og Romsdal Arbeiderparti 2023 erkjenner med stigande uro at ei lita, men ueinsarta gruppe medmenneske imellom oss, dei papirlause, faktisk ikkje vert rekna som ein del av det offentlege fellesskapet. Dette opplevast som ein hjarteskjærande sosial brest for oss som til dagleg hyllar eit menneskesyn tufta på dei sosialdemokratiske verdiane.
Møre og Romsdal Arbeiderparti krev at Regjeringa straks finn ordningar som ivaretek menneskerattane også for desse menneska!
- Begrunnelse:** Iflg UDI var det ved utgangen av 2022 445 papirlause asylsøkarar i norske mottak. Kor mange som oppheld seg utanfor mottak har ingen oversikt over. Vi har å gjere med ei mykje ueinsarta gruppe menneske, dei fleste med ei særskilt vond fortid og i ein kritisk livssituasjon. Desse lever imellom oss utan det vern og den støtte alle menneske har krav på, jfr FN sine menneske-rettar. Felles for dei er likevel at dei ikkje kan eller vågar reise attende til det som ein gong var heimlandet deira.
Eit amnesti vart forsøkt etablert for dei med høgast alder og lengst opphald i landet (2021-22), men handhevinga av dette vart så strengt praktisert at berre eit lite mindretal av søkarane fekk hjelp. Det viser seg m.a. at dei krava norske myndigheiter for tida stiller til bevisførsel i asylsaker ofte blir heilt urimelege ut ifrå sakene sin kompleksitet. Vi viser elles til paragraf 39, 1. ledd i Utlendingslova: «Det kan gis oppholdstillatelse selv om de øvrige vilkårene i loven ikke er oppfylt dersom det foreligger sterke menneskelige hensyn eller utlendingen har særlig tilknytning til riket.» Vi bed difor om at det blir lagt til rette for ei rausare praktisering av det prinsippet som lova her artikulterer. For mange i denne gruppa er situasjonen prekær. Felles for dei er at dei, gjerne etter mange år i landet, framleis ikkje kan sjå noko håp om eit menneskeverdig liv nokon stad.
- Innstilling:** Sjå framlegg 19.

7. Forslagsstiller: SUNNDAL ARBEIDERPARTI

- Forslag:** Inntektssystemutvalgets forslag om en egen inntektsutjevningsordning for eiendomsskatt på kraftanlegg og petroleumsanlegg mv., konsesjonskraft og havbruksinntekter avvises.
- Begrunnelse:** Sunndal Arbeiderparti finner det sterkt urimelig at eiendomsskatt på kraftanlegg og petroleumsanlegg mv., konsesjonskraft og havbruksinntektene, som i hovedsak kommer distriktskommuner til del, skal inngå i en egen utjevningsmodell mellom kommunene, på siden av den ordinære inntektsutjevningen. Spesielt siden Inntektssystemutvalget samtidig foreslår at eiendomsskatt på andre næringseiendommer samt utbytteinntekter fra eierskap i kraftsektoren ikke skal inntektsutjevnes. For det første, underminerer dette prinsippet om at vertskommuner som stiller areal og naturressurser til rådighet for næringsvirksomhet skal bli økonomisk kompensert for dette. For det andre, vil et slikt grep være et distriktsfiendtlig, og først og fremst overføre verdier fra distriktskommuner til byer og kommuner i sentrale strøk. Dette fordi vertskommunene til kraft- og havbruksanlegg i det vesentlige er distriktskommuner som er rike på naturressurser, mens eierne av kraftverk i det vesentlige er større bykommuner og fylkeskommuner. Verdifulle næringseiendommer ut over

kraftanlegg, havbruksanlegg og industrianlegg ligger også i det vesentlige i byer og sentrale strøk.

Innstilling: Oversendes redaksjonskomitéen og ses i sammenheng med foreslåtte endringer inntekter for fylkeskommunene.

8. Forslagsstiller: SUNNDAL ARBEIDERPARTI

Forslag: Konsekvenser av industriaktivitet må kompenseres lokalt. Det skal igjen innføres mulighet for kommunene til å skrive ut eiendomsskatt på produksjonsutstyr og installasjoner i store industrianlegg, slik eiendoms-kategorien «verk og bruk» åpnet for fram til 2019.

Begrunnelse: Industrianlegg legger beslag på store og ofte sentrums- og sjønære arealer i vertskommunene. Industriaktiviteten påvirker også naturen i kommunene, og aktiviteten krever mye tilrettelegging av infrastruktur og annet. Kommunal eiendomsskatt er å anse som en rettmessig økonomisk kompensasjon for dette. Fra og med skatteåret 2019 er nye regler for den kommunale eiendomsskattlegging av verk og bruk. Disse reglene ble vedtatt av H, FrP, V og KrF. Arbeiderpartiet var imot endringene. Etter de nye reglene skal produksjonsutstyr og -installasjoner 16 som hovedregel ikke inngå i eiendomsskattegrunnlaget for industribedrifter. Endringen innebærer at kategorien «verk og bruk» ble avviklet fra 2019, mens eiendomsskatt for vannkraftverk, kraftnett, vindkraftverk og petroleumsanlegg med særskatt ble videreført som tidligere. Kommunenes inntekter fra eiendomsskatt på produksjonsutstyr og -installasjoner fases gradvis ut over syv år. Kommunene som ble sterkest berørt, får en delvis kompensasjon for inntektsbortfallet som skyldes denne endringen over statsbudsjettet. For en industrikommune som Sunndal betyr endringene et samlet årlig tap på 31 mill når eiendomsskatten på verk og bruk er faset ut i 2025. For 2023 utgjør inntektstapet 21,4 mill, mens kompensasjonen utgjør 5,8 mill. Det kan nevnes at Hydro Sunndal, den største industribedriften i kommunen, hadde et overskudd på 6 000 mill i løpet av de tre første kvartalene i 2022.

Innstilling: Oversendes redaksjonskomitéen og ses i sammenheng med foreslåtte endringer inntekter for fylkeskommunene.

9. Forslagsstiller: SUNNDAL ARBEIDERPARTI

Forslag: Bevar den norske strømprisfordelen. Arbeiderpartiet skal utvikle og iverksette en nasjonal strategi for å sikre rimelig strømpris til både husstander og bedrifter, og som ivaretar den historiske strømprisfordelen Norge har hatt som følge av vannkrafta og tilgangen på fornybar energi til lavere pris enn landene vi konkurrerer med

Begrunnelse: Som følge av energiloven av 1991, er kraftomsetningen i Norge markedsbasert, og strømprisene bestemmes av auksjonene på NordPools kraftbørs, altså av hvor mye kjøperne er villige til å betale. Gjennom utstrakt bygging av strømkabler til Europa, herunder NordNed-kabelen til Nederland, Skagerak 4-kabelen til Danmark, NordLink-kabelen til Tyskland og NorthSeaLink-kabelen til England, er kraftsystemet i SørNorge (kraftregion NO, NO2 og NO5) deretter koblet sammen med høyprisområder for strøm på kontinentet og i Storbritannia. Norge har nå

overføringskapasitet for over 75 TWh. Over halvparten av vår normale årlige strømproduksjon. Langt mer enn vi trenger for å sikre forsyningssikkerheten i tørrår. Denne eksportkapasiteten til høyprismarkeder har lagt til rette for import av høyere strømpriser til Sør-Norge. Dette opplever Sør-Norge nå til fulle som følge av energikrisa i Europa, forverret av den tragiske krigen i Ukraina. Dette deler også Norge i to med tanke på strømpris. Midt- og Nord-Norge går foreløpig klar av de verste utslagene av den sør-norske kraftpriskrisa fordi kapasiteten for overføring av strøm fra nord til sør er for dårlig. Disse landsdelene er rett og slett ikke fullt koblet på systemene for eksport av strøm til og import av strømpriser fra europeiske høyprismarkeder, noe som skaper uholdbare forskjeller i strømprisen til husholdninger og bedrifter i sør og nord. Det største og mest uholdbare problemet er likevel at strømprisfordelen, Norges historiske konkurransefordel med lavere strømpriser enn landene vi konkurrerer med blir skuslet bort.

Innstilling: Oversendes redaksjonskomitéen for en helhetlig uttalelse om kraft.

10. Forslagsstiller: SUNNDAL ARBEIDERPARTI

Forslag: Nok kraft for framtida. Arbeiderpartiet skal utvikle og iverksette en nasjonal strategi for å framskaffe nok fornybar energi for å gjennomføre det grønne skiftet og bygge nye næringer til erstatning for oljeindustrien. Kraftutvekslingen med utlandet skal i størst mulig grad begrenses til overskuddskraft.

Begrunnelse: De neste tiårene skal Norge elektrifisere samfunnet og bygge nye næringer som batterifabrikker, hydrogenproduksjon og ny prosessindustri. Dette vil kreve enorme mengder strøm. I dag produserer Norge om lag 150 TWh i et normalår. I følge Prosess21, strategisamarbeidet for norsk prosessindustri, må Norge fram mot 2050 skaffe fram 65 TWh mer strøm for å sikre bærekraftige betingelser for denne utviklingen. Over 40 prosent mer strøm enn Norge produserer i dag. Da kan vi ikke gjøre denne krafta tilgjengelig for resten av Europa, der strømmen er betydelig dyrere, og dermed legge til rette for å importere skyhøye kraftpriser tilbake.

Innstilling: Oversendes redaksjonskomitéen for en helhetlig uttalelse om kraft.

11. Forslagsstiller: SUNNDAL ARBEIDERPARTI

Forslag: Arbeiderpartiet må jobbe aktivt for en boligsosial handlingsplan, som også inkluderer de som leier bolig. Vi må si klart nei til gjengs leie i kommunale sosiale- og omsorgsboliger. Kommunale utleieboliger skal ha god standard og prisen bør ikke overstige 1/3 av inntekten til den som bor der. Det bør også stilles krav til at den enkelte kommune har et minimumskrav til antall kommunale boliger i forhold til folketallet.

Begrunnelse: Boligen skaper nå nye klasseskiller i Norge gjennom arv og de svære prisforskjellene mellom sentrale og mindre sentrale områder. For unge, enslige og alle med mindre kjøpekraft, er det blitt nesten umulig å skaffe seg noe godt og sentralt. Det er få utleieboliger eid av kommunene i Norge. Markedet er dominert av private aktører. Utleieleiligheter er blitt investeringsobjekter med stor avkastning, og enkelte eiendomsbaroner har blitt søkkrike på å eie utleiemaskiner. Leieprisene er for tiden høye og mange av utleieboligene er for dårlige. De som er avhengig av å leie bolig

over tid står svakt. Og for mange innebærer det uforholdsmessig høye boutgifter, ofte dårlig standard og hyppige flyttinger. Det er en påstand at i Norge finnes det ingen boligpolitikk, og at markedskreftene har tatt helt overhånd. Skal vi gjøre noe med den økende fattigdommen i Norge, så må vi også gjøre noe med boligsituasjonen til sårbare grupper,

Innstilling: Møre og Romsdal Arbeiderparti mener Arbeiderpartiet må legge fram en boligsosial handlingsplan, som også inkluderer de som leier bolig. Vi må si klart nei til gjengs leie i kommunale sosiale- og omsorgsboliger. Kommunale utleieboliger skal ha god standard og prisen bør ikke overstige 1/3 av inntekten til den som bor der. Det bør også stilles krav til at den enkelte kommune har et minimumskrav til antall kommunale boliger i forhold til folketallet.

12. Forslagsstiller: SUNNDAL ARBEIDERPARTI

Forslag: Møre og Romsdal Arbeiderparti må legge press på Helse Møre og Romsdal om å øke bevilgningene til psykisk helse, øke antallet sengeplasser for alvorlig syke og jobbe for at psykisk helsevern i fylket blir styrket!

Begrunnelse: Det er svært bekymringsfullt at Helse Møre og Romsdal ser ut til å skulle trosse oppdraget fra regjeringen om å styrke psykisk helsevern, og legger opp til et budsjett som prioriterer ned psykisk helsevern og rusbehandling.. De ansatte har meldt tydelig ifra om denne bekymringen, og den er klart beskrevet i protokollen i styrepapirene. Likevel gikk budsjettforslaget om kutt i psykisk helsevern på 10 millioner, glatt gjennom i styremøtet i Helse Møre og Romsdal. Blant flere spørsmål som bør stilles, er dette kanskje det viktigste: Er det valgfritt for Helse Møre og Romsdal om de vil følge regjeringens vilje eller ikke? Psykisk helse har ikke blitt prioritert de siste årene, og nå kommer det i tillegg et forslag om budsjettkutt. Det betyr at enda flere psykisk syke ikke vil få hjelpen, utredningene, terapiene og innleggelsene de trenger. Kuttene vil forverre situasjonen for pasientene og deres pårørende, for samfunnet – og for dem som jobber i psykisk helse-feltet. Antallet som søker hjelp, og alvorlighetsgraden i lidelsene de søker hjelp for, har begge stigende grafer de siste årene.

Innstilling: Se forslag 56.

13. Forslagsstiller: AVERØY ARBEIDERPARTI

Forslag: Arbeiderpartiet skal være en garantist for at norske husstander og norsk industri har nok kraft til en lav og forutsigbar pris, som står i samsvar med produksjonskostnaden på vannkraft i Norge. Arbeiderpartiet skal finne og iverksette tiltak for å stoppe prissmitten på norsk strøm fra høyprismarkeder i utlandet, og slik sikre norske bedrifter og husstander stabil strømpris som er lavere enn i landene Norge konkurrerer med.

Begrunnelse: Dette er grunnlaget for velferdsstaten, med små forskjeller og arbeid til alle. Det er nedfelt i vårt prinsippprogram og det har vært og det er vår lovnad til våre velgere.

Innstilling: Oversendes redaksjonskomitéen for en helhetlig uttalelse om kraft.

14. Forslagsstiller: **VOLDA ARBEIDERPARTI**

Forslag: Møre og Romsdal Arbeiderparti skal jobbe for finansieringsordningar som gjer at omsorgstrengande kan finansiere eigen tilrettelagd bustad, særleg med tanke på å dekke opp kostandsgapet mellom gamal bustad og ny tilrettelagt bustad. Grupper med svak økonomi og ekstra omsorgsbehov må prioriterast.

Begrunnelse:

- Talet eldre og andre med omsorgsbehov vil auke sterkt i dei komande åra på grunn av alders- og samfunnsstruktur. Demens, einsemd, fysisk utføre m.m. er aukande utfordringar.
- I bygd, tettstada, men og i byar og bynære område bur mange eldre i bustadar som ikkje er tilrettelagde for funksjonshemma og for omsorg, det er utfordringar med tilkomst, trapper, avstandar til grannar, offentlig transport m.m. Omsorgstenester er ressurskrevjande å yte.
- Det er lite tilgang på tilrettelagde bustader med lokalisering tilrettelagd for behova til dei som er omsorgstrengande. Prisane er oftast høge både for kjøp og leige og slik at sal av eigen bustad på langt nær dekker kostnadene med ny og betre tilrettelagd bustad.

Innstilling: Sjå framlegg 57.

15. Forslagsstiller: **VOLDA ARBEIDERPARTI**

Forslag: Møre og Romsdal Arbeiderparti ber regjeringa igangsette bygging og finansiering av offentlege leigehusvære, som er spesielt tilrettelagd for ulike grupper av omsorgstrengande og som gjer at samfunnet og brukarane kan ha best mogleg nytte av omsorgstilbod.

Begrunnelse:

- Talet eldre og andre med omsorgsbehov vil auke sterkt i dei komande åra på grunn av alders- og samfunnsstruktur. Demens, einsemd, fysisk utføre m.m. er aukande utfordringar.
- I bygd, tettstadar men og i byar og bynære område bur mange eldre i bustadar som ikkje er tilrettelagde for funksjonshemma og for omsorg, det er utfordringar med tilkomst, trapper, avstandar til grannar, offentlig transport m.m. Omsorgstenester er ressurskrevjande å yte.
- Det er lite tilgang på tilrettelagde bustader med lokalisering tilrettelagd for behova til dei som er omsorgstrengande.
- Skal kommunane verte i stand til å omstille seg i tråd med den venta demografiutviklinga så må kraftige stimuleringstiltak på plass.
- Også talet på unge med store omsorgsbehov er aukande i mange kommunar. Her må innsatsen aukast.

Innstilling: Sjå framlegg 57.

16. Forslagsstiller: **VOLDA ARBEIDERPARTI**

Forslag: Møre og Romsdal Arbeiderparti skal arbeide for å sikre at alle vidaregåande skular i Møre og Romsdal har ein miljøkoordinator tilsett. Miljøkoordinator bør samarbeide tverrfagleg med rådgjevarar, skulehelsetenesta og andre eksterne samarbeidspartnarar.

Begrunnelse: Det er sterk auke i talet på unge med psykisk uhelse. Vi ser aukande utfordringar knytt til bruk av sosiale media, netthets og påfølgjande skulevegring og høgt konfliktnivå mellom elevar.

Ein miljøkoordinator sine arbeidsområde skal vere retta mot arbeidsoppgåver knytt til skulemiljø for å førebyggje og forhindre mobbing og redusere fråfall i skulen. Dette er i dagens skule viktigare enn nokon gong
Ansvarsoppgåver kan vere td. sosiale aktivitetar i skulekvardagen, sosialpedagogiske samtalar med enkeltelevar og oppfølging av ulike tiltak rundt elevar og/eller klassar. Der det er mange hybelbuarar kan ein td tilby open skule ein kveld i veka der miljøkoordinator har eit eige ansvar.

Innstilling: Oversendast fylkestingsgruppa.

17. Forslagsstiller: VOLDA ARBEIDERPARTI

Forslag: Møre og Romsdal Arbeiderparti vil jobbe for å endre helseforetaksmodellen. Spesialisthelsetenesta må ha større innslag av politisk styring enn i dagens modell.

Begrunnelse: Vi opplever at helseforetaket gjer vedtak som får store konsekvensar for kommunane sin økonomi og tenesteproduksjon. Sentralisering og nedskjering utan tilstrekkeleg samhandling fører til ei administrativt styrt oppgåveforskyvning utan politisk forankring. Dette går utover pasientane innan td rus/psykiatri, rehabilitering og ulike kroniske tilstandar. Det er trong for meir heilskapleg styring av det totale tenestetilbodet innan helse og omsorgssektoren, dei ulike nivåa må styrast meir med tanke på den samla samfunnsøkonomien. Då kan ikkje spesialisthelsetenesta lenger styrast som bedrifter etter New Public Management tankesettet.

Innstilling: Sjå framlegg 77.

18. Forslagsstiller: SYKKYLVEN ARBEIDERPARTI

Forslag: Det har gått 1 år og 4 mnd. siden Fosen-dommen, Sykkylven Arbeiderparti ber nå om at regjeringen innfrir dommen i høyesterett.

Begrunnelse: Høsten 2021 dømte Høyesterett vindkraftkonsesjonen på Fosen ugyldig. De slo fast at anlegget bryter med samiske menneskerettigheter. Regjeringen har i lenger tid forsøkt å finne løsninger, som blant annet sikre at vindkraftanlegget ikke ødelegger vinterbeitene til reinen, som dommen fastslår at det gjør. Regjeringen håper fortsatt det skal finnes en løsning som gjør at vindmøllene ikke må rives, og at samenes vinterbeite ikke blir ødelagt. Vi mener nå at regjeringen må sette en sluttstrek for saken og innfri dommen i høyesterett.

Innstilling: Møre og Romsdal Arbeiderparti mener samer og andre urfolks rettigheter må vektlegges i vindkraftutbygginger mv, slik høyesterett slår fast i den såkalte Fosen-dommen.

19. Forslagsstiller: SYKKYLVEN ARBEIDERPARTI

Forslag: Viktig afghansk aktivist fanga i asylkø: – Norge kneblar ei viktig stemme Sykkylven Arbeiderparti ber UDI/ regjeringen snarest innvilge asyl for Hoda Khamosh.

- Begrunnelse:** «Hoda Khamosh er kåra til ei av dei mest innflytelsesrike kvinnene i verda, men no sit ho på eit norsk asylmottak. I over eitt år har ho sett arbeidet for menneskerettar på vent medan ho ventar på svar på ein asylsøknad.»
Denne overskrifta er henta frå NRK nå i februar 2023.
I januar 2022 vart Hoda Khamosh invitert til Norge (Oslo) for samtaler om rettene til kvinner i heimlandet Afghanistan.
Khamosh var ikkje en tilfeldig gjest. Hun vart utpekt til en av dei viktigste personene i verden av både Time Magazine og BBC.
Hun sier at hun ikke forstod hvor store konsekvensene møtene ville få.
Hun er blitt en farlig motstander og et mål for Taliban, så det blir farlig for henne å reise hjem til Afghanistan, hun har derfor søkt asyl i Norge.
Hun har måtte sette arbeidet for menneskerettigheter på vent så lenge hun ikke får svar på asylsøknaden. Vi mener at det eneste rette er å innvilge Hoda Khamosh opphold snarest.
- Innstilling:** Møre og Romsdal Arbeiderparti krev at Regjeringa straks finn ordningar som ivaretek menneskerettane også for papirlause flyktningar.
Møre og Romsdal Arbeidarparti er også svært kritisk til at identitetsavklaringsprogrammet for irakarar tek så lang tid, og krev at dette arbeidet blir sluttført før sommaren 2023.
Asylsøkarar også med avklart identitet, som Hoda Khamosh frå Afghanistan, må få avklara søknadene sine, utan ugrunna opphald.
Flyktningar som får innvilga søknadene, må få personnummer/D-nummer, så dei får tilgang til nødvendige dokument for å kunne leve normale liv.

20. Forslagsstiller: SYKKYLVEN ARBEIDERPARTI

- Forslag:** Sykkylven Arbeidarparti ønskjer at Arbeidarpartiet nasjonalt set endå meir fokus på alternative opplæringsarenaer for å styrke tilpassa opplæring. Dette vil bidra til auka motivasjon og interesse for læring, førebuing til arbeidslivet, auke mangfaldet og auke elevane sin sjølvstendigheit og ansvarlegheit. Alternative opplæringsarenaer gir elevar moglegheita til å lære på ein måte som passar deira individuelle læringsstilar og behov. Dette kan vere svært nyttig for elevar som kanskje ikkje presterer så bra i tradisjonell klasseromssetting, men som kan få ein heilt annan oppleving av læringa gjennom alternative metodar. Slik som uteskule, gårdsskule og tilsvarende alternative tilbod.
- Begrunnelse:** Den statlege satsinga «kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderande praksis» skal bidra til at fleire elevar kan få hjelp og tilpassing i klasseromsfellesskapet. Forklaringa som blir gitt er at ein del elevar opplever det som vanskeleg å måtte forlate dette fellesskapet for å gå til gruppe- eller eineundervisning. Dette av den grunn at elevar mister også ein del læring i det sosiale fellesskapet og heilskapen i det som skjer i klassa forøvrig, av både faglege og sosiale aktivitetar. Om ein legg perspektivet til den statlege satsinga til grunn, er det lite rom for å gi andre elevgrupper alternative opplæringsarenaer utanfor skulen.
Sykkylven Arbeidarparti har fått mange tilbakemeldingar frå fagpersonar i skuleverket på korleis kommunar og skoleeigarar tolkar denne statlege satsinga. Lærar viser til at det er mange barn og unge som treng eit anna alternativ enn ordinær opplæring i klasserommet. Der klasserommet og skulebygget blir opplevd som ei tvangstrøye for einskilte elevgrupper. Denne gruppa med elevar finn det svært vanskeleg å vere i klasserommet og finn det også vanskeleg å tilpasse seg sosialt.

Sykkylven arbeidsparti meiner det er viktig at elevar som treng øving på spesifikke område også kan få høve til å få dette i meir skjerma omgjevnadar. Skjerming og pausar i løpet av dagen for å roe ned stressnivå og hente seg inn att er viktige element for desse elevane. Å heile tida må vere på skulen gjer også at desse elevgruppene blir stigmatiserte for sine utfordringar. Det å ikkje kunne fungere i samspel med skulen sine rammer og sosiale settingar, vil påføre dei nederlag på nederlag og til slutt også kunne føre til fråfall i skulen.

Å gjer noko anna enn ordinært skulearbeid nokre dagar eller timar i veka som arbeide på ein gård eller ha ein eller annan form for uteskule, kan og har vore redninga for mange unge. Sykkylven arbeidsparti ønskjer difor at Arbeidarpartiet set endå meir fokus på alternative opplæringsarenaer for å styrke tilpassa opplæring for den elevgruppa som treng det. Dette vil bidra til auka motivasjon og interesse for læring, forbetre elevane sin førebuing til arbeidslivet, auke mangfaldet og auke elevane sine sjølvstendighet og ansvarlegheit.

Innstilling: Møre og Romsdal Arbeidsparti krev at Arbeidarpartiet nasjonalt aukar innsatsen på alternative opplæringsarenaer for å styrke tilpassa opplæring. Dette vil bidra til auka motivasjon og interesse for læring, førebuing til arbeidslivet, auke mangfaldet og auke elevane sin sjølvstendighet og ansvarlegheit. Alternative opplæringsarenaer gir elevar moglegheita til å lære på ein måte som passar deira individuelle læringsstilar og behov. Dette kan vere svært nyttig for elevar som kanskje ikkje presterer så bra i tradisjonell klasseromssetting, men som kan få ein heilt annan oppleving av læringa gjennom alternative metodar. Slik som uteskule, gårdsskule og tilsvarende alternative tilbod.

21. Forslagsstiller: SYKKYLVEN ARBEIDERPARTI

Forslag: Helse er ikkje butikk, vi kan ikkje finansiere helsevesenet slik det blir gjort i dag. Staten må overta sjukehusa, vi kan ikkje overlate drifta til styrer i helseføretaka, som berre tenker på kr / budsjett og gløymmer pasienten. Fastlegeordninga må styrkast og det må utdannast fleir legar/sjukepleiarar og helsefagarbeidarar. Kommuneøkonomien må styrkast slik at dei blir i stand til å ivareta utskrivingsklare passientar og ei aldrande befolkning med aukande demens sjukdom.

Begrunnelse: Utfordringane innan helsevesenet står i kø, vi ser og høyrer i media at mange av helseføretaka/sjukehusa må skjere ned på aktiviteten og passientbehandlinga for å halde budsjetta. Dette går ut over passienttilbodet og dei tilsette er uroa over nedbemanning. Mange kommunar er ikkje i stand til å ta i mot utskrivingsklare passientar, pga manglande kapasitet og fagkunnskap. Dette fører igjenn til press på sjukehusa. Det er viktig å bygge opp kompetanse nedan frå, slik at dei som er spesialist utdanna får bruke kompetansen sin til det beste for pasiantane. Rutine arbeid kan gjerast av andre helsearbeidarar. Dette kostar, men vi har ikkje råd å la vær.

Innstilling: Sjå framlegg 77.

22. Forslagsstiller: SYKKYLVEN ARBEIDERPARTI

Forslag: Sykkylven Arbeiderparti mener Verneplikttjeneste kan deles inn i en forsvars del og en sivil del. Det er mye ubrukte ressurser i den sivile delen av verneplikten, som kan brukes i vårt samfunn.

Begrunnelse: Verneplikt er i utgangspunktet en plikt for alle i vårt samfunn, men det er mange som ikke kommer inn i forsvaret av forskjellige grunner. De skal blant annet være motivert og ved god helse. Det er nå ca. 7500 personer som avtjener verneplikt (13% av et årskull), men de resterende ungdommene slipper dette av forskjellige grunner. Det vil si at 87% av ungdommene slipper verneplikt. Sykkylven Arbeiderparti ønsker å bruke disse ledige ressursene til å hjelpe eldre og andre som har et behov for hjelp i dagliglivet. Spesielt på grunn av eldrebølgen som vi allerede merker godt. Det kan være besøktjeneste, hjelp i hverdagen, snømåking osv. Mye av dette vil lette arbeide hos Sykepleiere og Helsefagarbeidere, som ofte ikke vil ha tid til det sosiale hos mange av de eldre og andre personer med behov for både hjelp og sosial kontakt. I stedet for rekruttskole, kan man ha kursing i «mennesker møter mennesker», førstehjelp, etikk osv. Det er selvfølgelig noen som ikke vil være interessert i å være med på dette eller ikke evner det, men mange bør få mulighet til prøve. Avtjeningen av den sivile verneplikten må også gi dem poeng som vil telle ved opptak til studier når de er ferdig med tjenesten.

Innstilling: Møre og Romsdal Arbeidarparti meiner ein må utrede ny modell for sivil og militær samfunnstjeneste for ungdom.

23. Forslagsstiller: HARAM ARBEIDERPARTI

Forslag: Den situasjonstilpassede innføringen av ekstra arbeidsgiveravgift på 5% på lønn over 750.000 som er innført fra 1.1.2023 bør fjernes snarest.

Begrunnelse: Haram Arbeiderparti frykter at denne avgiften rammer uforholdsmessig negativt i små og mellomstore grunder-, kompetanse- og teknologibedrifter. I disse bedriftene er det ofte lav inntjening og forholdsvis mange ansatte med lang utdanning og høy kompetanse, ofte med lønn over 750.000,-. Dessuten vil den ekstra arbeidsgiveravgiften slå inn på lønn allerede betydelig under 700.000, da grunnlaget for avgiften skal inkludere arbeidsgivers naturalytelser og pensjonsinnskudd. En kan og frykte at dersom avgiften på 5% blir stående vil selskaper med lav inntjening ikke inngå frivillig tjenestepensjonssparing. Det vil i så fall også ramme arbeidstakerene. Det er ett paradoks at regjeringen tror den auka arbeidsgiveravgiften på kort sikt kan taes ut i auka priser, samtidig som Norges Banker auker renta for å dempe prisveksten.

Innstilling: Møre og Romsdal Arbeidarparti krev at den midlertidige arbeidsgiveravgifta på 5% på lønn over 750.000 blir fjerna så snart som råd.

24. Forslagsstiller: HARAM ARBEIDERPARTI

Forslag: Utbetring av eksisterande vasskraftverk kan betre kraftsituasjonen i landet. Arbeiderpartiet må finne løysingar for å gjere det meir attraktivt/pålegge kraftprodusentane å effektivisere produksjon

Begrunnelse: Det har dei siste åra vert gjort betydelige utvidelser og oppgradering av eksisterande vannkraftverk som ifølge NVE har gitt en økning i produksjon på 5 TWh. Mye av denne oppgraderingen har blitt finansiert gjennom subsidieordningen med grønne sertifikater. Produsentene har på den måten fått inntekt fra salg av el-sertifikater i tillegg til kraftprisen. Dette har ført til at lønnsomheten har økt og er en medvirkende årsak til at mange av prosjektene har blitt gjennomført. Ordninga med grønne sertifikater er no avslutta, men det er fortsatt betydelig potensiale i utvidelse og oppgradering av eksisterande vannkraftverk. Det er derfor viktig at det blir funnet løsninger som fortsatt gjer det attraktivt for straum produsentane å investere, effektivisere og fornye. Med dagens inntjening og forventa inntjening basert på høgare priser på energi i framtida bør det uansett være attraktivt for produsentane å auke produksjon.

Innstilling: Oversendes redaksjonskomitéen for en helhetlig uttalelse om kraft.

25. Forslagsstiller: HARAM ARBEIDERPARTI

Forslag: Betre stønader til hushaldningane som gir ein langvarig effekt i høve energitiltak og sparing av energi i heimen.

Begrunnelse: Norge er eit langstrakt land med ulikt klima og naturgrunnlag. For å imøtekomme kraftkrisa er det viktig at ein har ei tilnærming der ein nyttar seg av fleire ulike løysingar for energieffektivisering for hushaldningane. Det bør gis støtte til ulike tiltak som gir ein langvarig effekt for straumforbruket for hushaldningane. Solceller der de egner seg best, jordvarme der et egner seg best, sjøvarme der det egner seg best osv. Ei utfordring er å få private huseigarar til å gjennomføre slike tiltak, og å få dei til å prioritere dei rette tiltaka. . Energieffektivisering inneber ofte ei stor investering, noko som ikkje alle har moglegheit til å finansiere. Det er eit stort potensial for energieffektivisering i norske bygg. Det er anslått at med lønsam energieffektivisering i norske bygg kan 13 TWh frigjerast, noko som svarar til 10 prosent av total straumbruk i Noreg. Potensialet er vist å vere enda større – ei større satsing på energieffektivisering med mellom anna utstrekt bruk av varmepumper kan frigjere 22 TWh i 20150.

Innstilling: Oversendes redaksjonskomitéen for en helhetlig uttalelse om kraft.

26. Forslagsstiller: HARAM ARBEIDERPARTI

Forslag: Forske fram løysingar for å minke svinn ved overføring av energi.

Begrunnelse: I dag har vi ikkje løyst svinn frå straum som går frå a til b. Når vi veit at 20% av straumen forsvinn via frakt gjennom leidningsnett, kabel, burde dette vere noko som blir prioritert og lagt til som forskningsfelt.

Innstilling: Oversendes redaksjonskomitéen for en helhetlig uttalelse om kraft.

27. Forslagsstiller: HARAM ARBEIDERPARTI

Forslag: Haram Arbeiderparti vil at Møre og Romsdal fylke finn ei løysing for reduksjon av satsane for Nordøyvegen slik at vegen kan stimulere til vekst på Nordøyane og Harøy i større grad enn no.

Begrunnelse: Haram Arbeiderparti ønskjer at Møre og Romsdal fylke skal arbeide for at satsane for bruk av Nordøyvegen blir reduserte til eit nivå tilsvarande satsane for den tidlegare ferjestrekninga Skjelten- Nordøyane. Satsane er no så høge at dei utgjer ein urimeleg stor sum kvar månad for dei som pendlar. Intensjonane med Nordøyvegen var mellom anna at den skulle lette kommunikasjonen til og frå øyane og stimulere til at folk kunne pendle og tiltrekke seg både nye innbyggjarar og nytt næringsliv. Satsane som er no er med på å utarme folk og næringsliv i staden for å stimulere til vekst. Ein reduksjon til satsane for tidlegare ferjestrekning vil vere ei god løysing for folk og næringsliv.

Innstilling: Oversendes fylkestingsgruppa.

28. Forslagsstiller: HARAM ARBEIDERPARTI

Forslag: Haram Arbeiderparti ber om at nedlegginga av Eldreombodet vert stoppa.

Begrunnelse: Haram Arbeiderparti ønskjer at den planlagde nedlegginga av Eldreombodet blir stoppa. Ombodet spelar ei viktig rolle i arbeidet med å ha fokus på dei eldre sin situasjon på alle områder i samfunnet. Situasjonen for dei eldre har fått stor merksemd dei siste åra og sjølv om store delar av dei eldre har store ressursar for å kunne tale eiga sak, så vil det vere mange som treng ombodet for å peike på sider som stat og kommune bør ha fokus på og forbetre. Det er viktig å styrke dei eldre sine rettigheter og plass i samfunnet og ikkje svekke den. Det er også slik at det verkar useriøst å opprette Eldreombodet i 2021 for så å legge det ned i 2023. Det svekker tilliten til Regjeringa si evne til å planlegge og gjennomføre slike satsingar. Haram Arbeiderparti meiner at ei nedlegging av Eldreombodet vil føre til eit mindre aldersvennleg samfunn og krev at dei eldre har eit talerør og ein lyttepost for å fange breidda i dei eldre sine interesser og behov.

Innstilling: Sjå framlegg 77.

29. Forslagsstiller: HARAM ARBEIDERPARTI

Forslag: Haram Arbeiderparti meiner at Arbeiderpartiet må utarbeide ein ny sosial profil med nye løysingar tilpassa dagens utfordringar.

Begrunnelse: Velferdsstaten fungerer ikkje lenger godt nok for store grupper i samfunnet. Fleire grupper har i tida som har gått falle mellom to stolar når det gjeld å oppretthalde eit akseptabel nivå for å takle dei daglege utgiftene. Dette er grupper som NAV i stor grad har ansvar for og som no opplever ei dyrtid med aukande prisar, aukande inflasjon og aukande renter. Dei dette gjeld vil ha problem med å oppretthalde ein akseptabel levestandard. Dette fører også til ein lågare livskvalitet for mange. Ei ny nemning har dukka opp i media og politikken og det er «barnefattigdom». Dette er ein konsekvens av at ulike grupper ikkje greier å ha ein økonomi som har rom for at borna også skal kunne ha eit liv på linje med andre born i Noreg. Det kan vere at dei fell utanfor i fritidsaktivitetar som krev utstyr, påmeldingsavgifter osv. Ei styrking av desse familiane er viktig så utanforskapen ikkje får auke i Noreg. Desse gruppene har hatt velferdsstaten i ryggen tidlegare, men opplever no at satsane for å ha eit verdig liv ikkje strekk til. Fattigdomen er i ferd

med å gjere sitt inntog i Noreg att og som det leiande sosialdemokratiske partiet i Noreg med ein arv som forkjempar for dei som fell utanfor må Regjeringa finne ei løysing på korleis desse gruppene skal inkluderast betre i velferdsstaten.

Innstilling: Sjå framlegg 57.

30. Forslagsstiller: HARAM ARBEIDERPARTI

Forslag: Tiltak for å styrke rekruttering av tannleger til det offentlege må intensiverast.

Begrunnelse: Stadig større vanskar med å rekruttere tannlegar ut i distrikta gjer at dei offentlege tannhelseklinikkane må avslå pasientar og henvise dei til å nytte seg av private aktørar. Det er i likheit med andre helserelaterte yrker utfordringar med rekruttering i distrikta. Dei private klinikkane konkurrerar med det offentlege. Difor må sikre tiltak som gjer det attraktivt å arbeide som tannlege i det offentlege så vel som det private, som eit ledd i å få gode nok tilbod i heile landet.

Innstilling: Se forslag 77.

31. Forslagsstiller: HARAM ARBEIDERPARTI

Forslag: Styrking av tannhelsetilbodet må prioriterast i neste års statsbudsjett.

Begrunnelse: Vi er i ei tid der hushaldningane har fått reallønsnedgang og auka utgifter til både straum, drivstoff, mat, og renter. Mange opplever at ein i stadig større grad må prioritere kva for rekningar ein kan betale. Difor er det viktig at regjeringa set fart på arbeidet med tiltaket i Hurdalsplattforma om likestilling av tannhelse med andre helsetenester. Med dei økonomiske utfordringane som vanlege folk allereie har, kan mange oppleve å måtte nedprioritere si eiga tannhelse, av di ein ikkje har råd til å betale dyr tannbehandling. Ettersom målet er at utgifter til tannhelse skal omfattast av den offentlege helsetenesta på lik line med andre helsetenester, vil vi oppfordre regjeringa til at den gradvise utvidinga av den offentlege tannhelsetenesta vert prioritert, og at ein raskare kan kome mål med dette. Konkret bør gratis tannbehandling omfatte aldersgruppa opp til 25 år, og halv pris for gruppa 26 til 35 år. Så må personar over 35 år prioriterast i dei vidare statsbudsjetta, slik at gratis tannbehandling gjeld alle innan utgangen av neste stortingsperiode.

Innstilling: Se forslag 77.

32. Forslagsstiller: HARAM ARBEIDERPARTI

Forslag: Husbanken sine tilbod/verkemiddel må fornyast for å møte dagens utfordringar og utjamne stadig aukande forskjellar.

Begrunnelse: Husbanken sine tilbod/verkemiddel må fornyast for å møte dagens utfordringar og utjamne stadig aukande forskjellar. I fjor løyvde Regjeringa 2 mrd ekstra til Husbanken. I høve utfordringane som er i kjømda, er dette for lite. Etterslepet på vedlikehald er formidabelt.

Husbanken har som mål å fremje boligbygging, boligforbedring grøne boligar for personar med lave inntekter og for personar som har behov for spesielle boligar. Dette kan inkludere å bidra til å utjamne forskjeller i boligkvalitet og tilgjenge, samt å bidra til å redusere boligkostnader for personar med låge inntekter. Det kan også tenkjast å utvikle nye buformer (enkle bumodular, eldretun m m).

Dagens utfordringar, som aukande matvareprisar, straum og ei eldrebølgje som slår inn over landet - kan gjere det vanskelegare for personar med lave inntekter å skaffe seg eigna bolig. Det er derfor viktig at Husbanken sine tilbod og verkemiddel vert fornya og forbetra for å møte desse utfordringane og slik halde fram med å bidra til å utjamne forskjellar i boligkvalitet og tilgjenge.

Til dømes kan dette innebere å auke tilskota til boligbygging og boligforbedring for personar med lave inntekter, eller å utvikle nye ordningar for å hjelpe desse personane med å finansiere boligkostnadane. Det kan også innebere å styrke samarbeidet med andre offentlege organ og organisasjonar for å sikre at Husbanken sine tilbod og verkemidlar er tilgjengelege for dei som treng dei mest.

Innstilling: Sjå framlegg 57.

33. Forslagsstiller: RAUMA ARBEIDERPARTI

Forslag: Arbeiderpartiet krev at alle landets kommunar organiserer leksehjelp på ein slik måte at alle elevar kan få denne retten oppfylt. Der det er nødvendig skal elevane få rett til skyss etter same reglement som ordinær skuleskyss.

Begrunnelse: Elevar i alle landets kommunar skal behandlast på ein likeverdig måte, jamfør Opplæringslova §§ 13-1, 13-2 og 13-3a. Dette gjeld og private skular jamfør privatskulelova § 7-1e. Vidare står det i Opplæringslova § 13-7a at kommunane skal ha tilbod om leksehjelp i grunnskulen. Elevane har rett til å delta på leksehjelp, tilbodet skal være gratis, men frivillig.

I forskrift til Opplæringslova § 1A-1 står det at kommunane skal tilby leksehjelp i til saman 8 timar kvar veke til elvar i grunnskulen. Timane kan fordelast fritt på årstrinna. Formålet med leksehjelp er å gi elevane støtte i læringsarbeidet, gi kjensle av meistring og legge føringar for gode rammer til sjølvstendig arbeid, leksehjelp skal og medverke til å viske ut sosiale forskjellar.

Kommunen og den enkelte skule er ansvarleg for leksehjelp og vel sjølv korleis leksehjelpa blir organisert og pr i dag har elevar som ønsker leksehjelp ikkje rett til skyss. Dette gjeld også for elevar med behov for skuleskyss utifrå medisinsk grunnlag.

Ordninga med leksehjelp blir organisert ulikt frå skule til skule og frå kommune til kommune og behovet for skyss blir ikkje alltid teke hensyn til i planlegginga. Mange elevar får dermed ikkje dra nytte av tilbodet fordi dei ikkje bor i gangavstand til skulen, eller av andre årsaker ikkje kan gå til og frå skulen. Utan rett til skyss har ikkje alle elevar eit reelt tilbod og rett leksehjelp.

Innstilling: Oversendast kunnskapsdepartementet, utdannings- og forskingskomitéen og Ap sine kommunepartiar i Møre og Romsdal.

34. Forslagsstiller: HUSTADVIKA ARBEIDERPARTI

Forslag: **Vindturbinkommuner må tjene mer på vindkraften**
Møre og Romsdal Arbeiderparti mener det må være gode ordninger som sørger for at kommuner som har vindturbiner får mer penger igjen. I dag er det stor motstand mot å ha vindturbiner. Noe av dette skyldes at kommunene som har vindturbiner i for liten grad får tilstrekkelig inntekter av denne virksomheten.

- En bør derfor gjøre om skattesystemet ved å ha grunnrenteskatt på landbaserte vindkraftverk.
- Det er viktig at en stor del av disse skattene tilfaller kommunene som blir direkte berørt av vindturbinene med tilhørende infrastruktur.
- Vindkraft bør som hovedregel være i offentlig eie.

Begrunnelse:

Innstilling: Oversendes redaksjonskomitéen for en helhetlig uttalelse om kraft.

35. Forslagsstiller: HUSTADVIKA ARBEIDERPARTI

Forslag: **Vindkraftselskapene har ansvar for opprydning**
Når et vindkraftanlegg eller deler har kommet til sluttfasen av produksjonen er det viktig at vindkraftselskapene har ansvar for å fjerne vindturbinene og tilhørende infrastruktur slik at terrenget blir ført tilbake i tilsvarende stand som det var før utbygging.

Møre og Romsdal Arbeiderparti mener:

- Det må være på plass ordninger som sørger for at det er avsatt midler fra oppstart av produksjon av vindturbinanlegg som gjør at hvis et selskap går konkurs, så er det midler som er låst til opprydning.

Begrunnelse:

Innstilling: Oversendes redaksjonskomitéen for en helhetlig uttalelse om kraft.

36. Forslagsstiller: HUSTADVIKA ARBEIDERPARTI

Forslag: **Ta tilbake kontrollen over det norske kraftmarkedet**
Norge har historisk hatt en konkurransefordel i form av lavere strømpriser enn i landene vi konkurrerer med. Denne fordelene er nå kraftig forringet. Møre og Romsdal Arbeiderparti mener at Norge må ta tilbake offentlig kontroll over omsetningen av norskprodusert strøm og utveksling av strøm med andre land. Vi må ta nødvendige grep for at Norge igjen skal ha en konkurransefordel med lavere strømpris enn våre konkurrenter. Regjeringen må utnytte handlingsrommet som finnes i vårt avtaleverk med EU deriblant EØS-avtalen og ta initiativ til forhandlinger med EU. Regjeringen bør blant annet ha følgende utgangspunkt i forhandlingene med EU:

- Norske strømpriser frikobles fra det europeiske strømprissystemet
- Norge skal ha full kontroll over kraftflyten i utenlandsforbindelsene. Staten styrer utvekslingen av strøm og salg av overskuddskraft.
- Norge skal fritt kunne etablere et prisregime for norsk strøm brukt i Norge.
- Vannet i norske kraftmagasiner må forvaltes slik at det sikres norsk forsyningssikkerhet og gunstige priser for norske strømkunder.

I tillegg til forhandlinger med EU må regjeringen ta initiativ til forhandlinger med Storbritannia om vilkårene for bruken av kablene til England.

Begrunnelse:

Innstilling: Oversendes redaksjonskomitéen for en helhetlig uttalelse om kraft.

37. Forslagsstiller: HUSTADVIKA ARBEIDERPARTI

Forslag: **Tilbudet om kollektivtransport må utvides og det må bli billigere, slik at det blir det foretrukne alternativ også for de som kan kjøre egen bil**

Møre og Romsdal Arbeiderparti mener at kollektivtilbudet må bli bedre med flere avganger også i distriktene, slik at det er mulig å velge kollektivt. Prisen må bli lavere, slik at det er mulig for alle å benytte tilbudet og flere vil velge dette framfor transport med egen bil.

Begrunnelse: Skal vi nå klimamålene må vi legge til rette for miljøvennlige transportløsninger. Bruk av sykkel er aktuelt for kortere avstander, og der en har rimelig god helse.

Skal en reise over lengre avstander og/eller helsa svikter, vil en være avhengig av kollektivtransport, hvis en ikke kan kjøre bil. Dette gjelder både for de som bor i bynære områder og ellers i landet.

I flere sammenhenger er det et uttalt mål at alle innbyggere skal kunne være selvstendige og sosialt aktive uansett alder og helsetilstand. Vil dette være mulig, når det går to til tre busser hver vei og siste bussen går kl 20.00, samtidig som kollektivtilbudet er fraværende i helgene?

Der prisene på kollektivtransport har blitt satt kraftig ned og i noen tilfeller gratis, har det resultert i økt bruk av kollektivtilbudet.

Et lokalt eksempel er Sundbåten i Kristiansund som er gratis i sommermånedene og den ofte helt full. Ruter reduserte fra 15 november til 15 desember prisen på månedskort i Oslo og Bærum med 40%. Det ble solgt flere 50% flere månedskort og 30.000 droppet bilen ifølge Aftenposten.

Innstilling: Oversendes fylkestingsgruppa.

38. Forslagsstiller: HUSTADVIKA ARBEIDERPARTI

Forslag: **Kjernekraft i Norge**

Møre og Romsdal Arbeiderparti mener at det viktigste i energipolitikken er å produsere nok energi til å dekke vårt stadig økende energibehov med lavest mulig utslipp og miljøforurensing. Vi mener at kjernekraft framover vil være en helt nødvendig del av energimiksen for å sikre at vi i Norge har stabile strømleveranser der en samtidig reduserer behovet for omfattende naturinngrep. Møre og Romsdal Arbeiderparti vil derfor:

- Støtte og intensivere forskningsinnsatsen på sikker og moderne kjernekraft, for eksempel små modulære reaktorer, både internasjonalt og i Norge.
- Vurdere åpning av kjernekraftproduksjon i Norge
- Utvikle og forsterke norske institusjoner for godkjenning og tilsyn av kjernekraftverk i Norge

- Etablere og utvikle utdanningsprogram relevant for sikker planlegging, bygging og drift av kjernekraftverk i Norge.
- Få på plass ordninger som sørger for at det er avsatt midler til opprydning og håndtering av det norske kjernefysiske avfallet før oppstart av kjernekraft
- Sørge for sikker lagring av det norske kjernefysiske avfallet

Begrunnelse: Norge vil framover trenge vesentlig mer kraft enn det vi produserer i dag. Norsk kraft skal brukes til å skape nye, lokale og framtidsretta arbeidsplasser.

I Norge har vi et stort potensial for havvind, men ulempen til kraft fra vind og sol er at disse har ustabil kraftproduksjon siden de er helt avhengig av værforhold for å kunne gi en høy kraftproduksjon.

Vi i Norge bør derfor i tillegg sikre oss en mer stabil kraftkilde som ikke slipper ut klimagasser. Moderne kjernekraft gir stabil kraftproduksjon uten klimagassutslipp. Ifølge FN har også kjernekraft de laveste klimagassutslippene i et livsløpsperspektiv. (<https://unece.org/sites/default/files/2021-10/LCA-2.pdf>)

Norge bør framover støtte og intensivere forskningsinnsatsen på kjernekraft både internasjonalt og i Norge. Skal vi bli gode på kjernekraft må vi være med i de prosessene der en ligger i front innenfor dette fagfeltet.

Det er viktig å sikre at en har gode systemer på plass for å sikre håndtering og lagring av det norske kjernefysiske avfallet. En viktig del av dette er å få på plass ordninger som sørger for at det er avsatt midler til opprydning og håndtering av det norske kjernefysiske avfallet før oppstart av kjernekraft. Det må også settes av løpende midler under drift til opprydning og avfallshåndtering.

Innstilling: Oversendes redaksjonskomitéen for en helhetlig uttalelse om kraft.

39. Forslagsstiller: **SUNNDAL ARBEIDERPARTI**

Forslag:

- Arbeiderpartiet må ta ansvar i bekjempelsen av fattigdom.
- Heve de statlige minsteytelsene i trygdesystemet.
- Uføre må få hevet grensen for hva de kan tjene før uføretrygden blir avkortet.
- Inntektsgrensen for bostøtte må endres.
- Arbeidslinja må endres slik at mennesker som mottar trygdeytelser gis mulighet for å delta i arbeidslivet
- Bruk skattesystemet til omfordeling.

Begrunnelse: Ifølge SSB har inntektene til uføretrygdde vokst saktere enn i befolkningen totalt de siste 10 årene. Andelen uføretrygdde som lever på en inntekt under fattigdomsgrensen har økt.

Trygdene skal motvirke fattigdom ved å dempe forskjeller.

I formålsparagrafen til Folketrygdloven som trådte i kraft i 1967 står det: «Folketrygden skal gi økonomisk trygghet gjennom inntektssikring til folk som av ulike årsaker ikke kan være i arbeid. Folketrygden skal bidra til utjevning av inntekt og levekår over den enkeltes livsløp og mellom grupper og personer.

Men, i dag øker fattigdommen blant aleneforsørgere, uføretrygdde, minstepensjonister og mottakere av arbeidsavklaringspenger. Flere titalls tusen personer som mottar en statlig trygdeytelse, søker hvert år om kommunal sosialhjelp for å dekke sine utgifter. Uføre får ikke søke om bostøtte, ikke fordi minstesatsen for trygd er for høy, men at inntektsgrensen for bostøtte er på et altfor lavt nivå. Det er ikke slik at trygdene må gjøres dårlige for at folk skal bli motivert til å arbeide. Disse kuttene i trygdeytelsene som ble kalt arbeidslinja kommer fra nyliberalismen og politikken til Reagan og Thatcher. Så ble den tatt opp av EU-landene og Norge, innført av Arbeiderpartiet. (Attføringsmeldingen 1992 og velferdsmeldingen 1995) Arbeidslinja er et klart brudd med etterkrigstidas sosialpolitikk og formålet med folketrygdloven av 1967. Tidligere jobbet man for at avstandene mellom høy og lav skulle krympe. Det er blitt borte med Arbeidslinja.

- Innstilling:**
- Møre og Romsdal Arbeiderpart mener Arbeiderpartiet må styrke det sosialpolitiske arbeidet med nye løsninger for å møte de utfordringene vi har i dag med økende forskjeller. Dette må gjøres:
 - Heve de statlige minstepensjonene i trygdesystemet.
 - Uføre må få hevet grensen for hva de kan tjene før uføretrygden blir avkortet.
 - Inntektsgrensen for bostøtte må endres.
 - Arbeidslinja må endres slik at mennesker som mottar trygdeytelser gis mulighet for å delta i arbeidslivet
 - Skattesystemet må brukes til omfordeling.

40. Forslagsstiller: KRISTIANSUND ARBEIDERPARTI

Forslag: Møre og Romsdal Arbeiderparti skal arbeide for å styrke kommuneøkonomien.

Begrunnelse: Det er i kommunene folk bor, og det er kommunen som yter de fleste tjenester til befolkningen. Kommunene har fått et større ansvar for bl.a spesialisthelsetilbudet, og dette fordrer at kommunene både øker og utvider sin kompetanse, samt at det kommunale helsebudsjettet øker. Kommunene må få styrket sin økonomi betraktelig ifht dagens statlige overføringer slik at de settes i stand til å gi sine innbyggere gode og likeverdige tjenester.

Innstilling: Møre og Romsdal Arbeiderparti skal arbeide for å styrke kommuneøkonomien.

41. Forslagsstiller: KRISTIANSUND ARBEIDERPARTI

Forslag: Møre og Romsdal Arbeiderparti skal drive aktiv påvirkning på regjeringen for å sikre permanent og forutsigbart investeringstilskudd til bygging av nye sykehjemsplasser og omsorgsboliger/plasser gjennom Husbanken.

Begrunnelse: Vi vil i fremtiden bli flere eldre. Allerede nå mangler det tusenvis av sykehjemsplasser og omsorgsplasser. For at kommunene skal klare det

økonomiske løftet dette medfører, må investeringstilskuddet komme inn på statsbudsjetter de kommende år.

Innstilling: Se forslag 57.

42. Forslagsstiller: KRISTIANSUND ARBEIDERPARTI

Forslag: Møre og Romsdal Arbeiderparti skal aktivt påvirke regjeringen til å få på plass et statlig investeringstilskudd til bygging av nye skolebygg og oppgradering av eksisterende skolebygg.

Begrunnelse: Kommunesektoren er ikke i stand til å oppgradere/bygge nye skolebygg med dagens økonomiske rammer. Store økonomiske ressurser dreies fra oppvekstsektor til pleie og omsorg, som medfører en uønsket nedprioritering av barn og unge. Et statlig investeringstilskudd vil være et godt bidrag for å kunne realiserer kvalitetsløft for den norske grunnskole.

Innstilling: Sjå framlegg 57.

43. Forslagsstiller: KRISTIANSUND ARBEIDERPARTI

Forslag: **Gratisferger/Redusert fergetakst**
Møre og Romsdal Arbeiderparti skal sørge for at dette tiltaket fullfinansieres i kommende statsbudsjetter slik at fergemateriell og frekvens ikke blir dårligere.

Begrunnelse: Når Støre-regjeringen tok over, innfridde den valgløftet om gratisferger/reduerte fergetakster i hele distriktsnorge. For Møre og Romsdal har dette vært et løft for de som hyppig må benytte ferge i jobb og fritid. Det viktige fremover vil være å sørge for at den statlige finansieringen dekker dette fullt ut, slik at rutefrekvens opprettholdes eller utvides, investeringer i nytt fergemateriell iverksettes og at dette ikke fører til kutt i andre fylkeskommunale tjenester som skole, samferdsel og kultur.

Innstilling: Oversendes redaksjonskomitéen.

44. Forslagsstiller: STRANDA ARBEIDERPARTI

Forslag:

- Talet sjukeheimplassar i landet er redusert samstundes som talet på eldre over 80 år aukar. Stranda Arbeidarparti ynskjer at partiet sentralt prioriterar å gjere kommunane i stand til å løyse utfordringa både økonomisk og med kompetanse og utdanning.
- Det er eit statleg ansvar å sikre kommunane økonomisk til å bygge nok institusjonsplassar.

Begrunnelse: Mange kommunar slit med å stette krava til lovpålagde tenester, særleg innan eldreomsorga. Sjukeheimplassar vert omgjorde så fleire skal bu lengre heime. Mange kommunar, der i mellom Stranda, har ikkje økonomi og kompetanse til denne omstillinga. Ein manglar omsorgsboligar og velferdsteknologien er ikkje nok utbygd. Eldre lever lengre, og dermed råka av fleire sjukdommar, melloma anna demens. Geografi spelar ei stor rolle. I utkantane kan det vere langt mellom folk. Det gjer det utrygt å bu heime. Å bu heime skal vere trygt og forsvarleg! Dokumentarar og

reportasjar syner at også byar og tettstadar i sentrale strok har store utfordringar.

Innstilling: Sjå framlegg 57.

45. Forslagsstiller: STRANDA ARBEIDERPARTI

Forslag:

- Åpne for innsegling av Tier2 til Hellesylt til 2030
- Åpning for biodrivstoff må omfatte alle former. Likestille biogass og flytande biodrivstoff fordi det er neglisjerbar forskjell mellom desse. EU har nyleg klassifisert biogass og bio i samme drivstoffkategori.

Begrunnelse: Det er vedteke i Stortinget at verdsarvfjordane skal vere utslippsfrie frå 1/1 2026. I utgangspunktet positivt. Stortinget har bede Sjøfartdirektoratet løyse oppdraget. Etter vår meining har ikkje direktoratet løyst oppdraget fullt ut. Forslaget derfrå ser berre på utslepp og ikkje konsekvensar. Blir forslaget ståande vil ingen cruiseskip gå til Hellesylt og Geiranger etter sesonegen i 2025. Det betyr at titusenviis av turistar vil måtte fraktast med bussar, som langt frå er utslippsfrie, over lange avstandar. Dette vil ikkje vegnett og ferjetrafikk tåle og det finnast heller ikkje nok bussar. Det totale utsleppsnivået vert heller ikkje mindre om båtane ligg i Olden, Ålesund, Åndalsnes eller på Nordfjordeid. La skipa gå til Hellesylt til 2030. Derfrå kan turistar bli frakta til Geiranger i utslippsfrie båtar. Og vi gir cruisenæringa mulighet til å løyse utslippsutfordringane.

Innstilling: Møre og Romsdal Arbeiderparti meiner vedtaket om utslippsfrie verdsarvfjordar ikkje må gje full stopp i cruisetrafikken eller løysingar gir auka miljøbelastningar og/eller trafikk utover det vegnettet kan handtere i desse områda.

* Ein må opne for TIER 2 til Hellesylt til 2030. Derfrå kan turistar bli frakta til Geiranger i utslippsfrie båtar.

* Biogass og flytande biodrivstoff må vere likestilte energikjelder.

46. Forslagsstiller: VOLDA ARBEIDERPARTI

Forslag: Møre og Romsdal Arbeiderparti meiner:

- Definisjonen av læremiddel må femne om læringsressursar.
- Parallellitetskravet må gjelde for alle digitale og ikkje-digitale læringsressursar og verktøy som er laga for eller blir brukte i opplæringssiktemål.
- Skriveprogram som blir brukte i skulen, må stø både nynorsk og bokmål.

Begrunnelse: Halvparten av grunnskuleelevane i Møre og Romsdal har nynorsk som hovudmål. Dei utgjer over 15 000 born og unge. Desse fortener opplæringsverktøy på morsmålet og språkleg rettferd. Kunnskapsministeren kjem snart med framlegg til ny opplæringslov. Møre og Romsdal Arbeiderparti vil ha ei opplæringslov som sikrar nynorskelevane ein nynorsk kvardag.

Innstilling: Sjå framlegg 52.

47. Forslagsstiller: ÅLESUND ARBEIDERPARTI

Forslag: **Etablering av dagaktivitetsplasser og døgnavlastning for demente – økt etableringstilskudd til kommunene**

Arbeiderpartiet foreslår at det etableres en finansieringsordning der kommunene får et statlig tilskudd på 80 % av kostnadene til etablering av dagaktivitetsplasser og plasser med døgnavlastning til demente. Finansieringsordningen starter senest i 2025 og avgrenset til en 5-årsperiode.

Begrunnelse: Helsepersonellkommisjonen som la fram sitt arbeid 2/2-2023, peker på at om 17 år vil vi ha behov for ytterligere 124 000 årsverk i helsetjenestene i Norge. Dette er ikke realistisk, i framtiden kommer pårørende til å måtte ta et langt større ansvar for omsorgsoppgaver som i dag løses av kommunehelsetjenesten. Kommisjonen peker også på økningen antall demente og at dette er en pasientgruppe som er sterkt økende, hvor mange sent i sykdomsforløpet vil ha behov for sykehjemsplass, da dette er det eneste aktuelle og forsvarlige tiltaket. Inntil slik plass tildeles er det avgjørende viktig at kommunene legger til rette for tiltak som avlaster de pårørende, som står i krevende omsorgsoppgaver. En betydelig forsering av etablering av langt flere dagaktivitetsplasser og døgnavlastningsplasser er derfor nødvendig, og mange slike plasser er det behov for på kort sikt. Vi foreslår derfor en finansieringsordning avgrenset til en 5-års prosjektperiode fra 2025 til 2029 hvor kommunen får et statlig tilskudd på 80 % av kostnadene til etablering av slike plasser. Vi tror at et slikt økonomisk incentiv er helt nødvendig og at det vil bidra til en forsert etablering av helt nødvendig tiltak for både brukergruppen, og ikke minst de pårørende.

Innstilling: Se forslag 57.

48. Forslagsstiller: ÅLESUND ARBEIDERPARTI

Forslag: **Gratis skolemat**

Møre og Romsdal Arbeiderparti ber om at det settes av midler for kommunene til gratis skolemat, i første omgang på ungdomsskolene. Innføringen vil måtte skje gradvis, også med tanke på utfordringer som må løses rundt egne lokaler.

Begrunnelse: Hver morgen rumler det i magene til 190 000 sultne elever! Det vil si at 3 av 10 elever går sultne på skolen i Norge. Årsakene kan variere fra dårlig råd, dårlig matlyst tidlig på morgenen eller dårlig råd. Naboene våre, Sverige og Finland, er foregangsland innenfor dette området. Nå er det på tide at vi stiller krav om tilrettelagte måltider i norsk skole! Ved å tilby et tilrettelagt måltid i skolen, vil vi gi alle elever samme grunnlag, og derfor samme mulighet til å kunne konsentrere seg om undervisningen. Og det er dette som er med på å skape en skole for ALLE. Skolemat er en investering både for storsamfunnet og for hver enkelt elev i landet vårt.

Innstilling: Se forslag 60.

49. Forslagsstiller: ÅLESUND ARBEIDERPARTI

Forslag: **Havvind-satsing og konsekvensene for livet i havet**
Arbeiderpartiet skal ta en ledende rolle når det gjelder forskning på konsekvensene av en havvind-satsing, med tanke på livet i havet.

Begrunnelse: Dersom fornybar energi fra havvind erstatter fossil energi, kan det bidra til å redusere utsleppa av klimagasser. Det er bekymringsfullt at det så langt i veldig liten grad er forsket på hvilken påvirkning dette kan ha på livet i havet – vårt matfat.
Med erfaringene fra landbaserte anlegg, er det sannsynlig at vi ved havvind vil se bl.a spredning av mikroplast, støy og vibrasjoner, elektromagnetisme osv. Vi vet lite om hva det vil ha å si for artsmangfoldet, gyting – og for fiskeriet. Vi vet for mye i dag til å kunne gjøre gamle feil opp igjen – at det som er under havoverflaten, det betyr ikke så mye.
Arbeiderpartiet har framsnakket Havrommet som vår arena lenge, nå er det på tide at vi tar styringen over forskningen på konsekvensene av en havvind-satsing. Fiskerinæringen er vår nest største eksportnæring, og representerer derfor ikke bare mat, men en av våre aller viktigste næringer.

Innstilling: Oversendes redaksjonskomitéen for en helhetlig uttale om kraft.

50. Forslagsstiller: ÅLESUND ARBEIDERPARTI

Forslag: **Lærlingplasser og Vg3-fagopplæring**
Årsmøtet i Ålesund Arbeiderparti oppfordrer fylkeskommunen til på nytt å se på erfaringene med Vg3-fagopplæring. Ei slik evaluering kan gjøre at flere elever benytter seg av det og derved blir faglærte.
For å sikre nok praksisnære lærlingeplasser skal det arbeides med å få på plass en lærlingegaranti.
Rådgiving om yrkesfag på ungdomsskolen må bli bedre.
Utstyrsstipendet må økes.

Begrunnelse: Hvert år går over 1000 yrkesfagelever på et omdiskutert alternativ til å være lærling. Vg3 fagopplæring i skole er et skolebasert tilbud til dem som søker lærlingplass, men ikke får tilbud. Vg3 fagopplæring i skole ble innført under Reform 94 og har siden vært omdiskutert. «Få deltar, og enda færre fullfører» slo forskningsinstituttet Fafo fast i 2015.
Praksis i Vg3-fagopplæringen er ikke lønnet, i motsetning til lærlingplasser. Det førte ofte til mangel på motivasjon og var avgjørende da mange valgt bort Vg3 i skole. Behovet for fagarbeidere er stort, ikke minst innenfor helse. Derfor er det viktig at dette tilbudet får «et løft» og på den måten kan bidra til flere kvalifiserte arbeidstakere innenfor flere viktige yrkesgrupper i samfunnet. Elever på Vg3-fagopplæringsløpet, mener tilbudet har et forbedringspotensiale. (Kilde: Fri Fagbevegelse)
For Arbeiderpartiet vil likevel den beste løsningen alltid være nok lærlingeplasser. I 2021 søkte 30 300 yrkesfagelever om læreplass, 6000

av disse, altså 20%, fikk ikke. Fortsetter det slik, har vi «mistet» 90 000 fagarbeidere innen 2035.

Det er demotiverende for praksisglade ungdom å velge yrkesrettet utdanning når de ser at 30% ikke får lærlingeplass. Det er derfor på høy tid med en læreplassgaranti.

Innstilling: Oversendes fylkestingsgruppa.

51. Forslagsstiller: ÅLESUND ARBEIDERPARTI

Forslag: Realisere lukka oppdrettsmerder

Ålesund Arbeiderparti meiner staten må legge til rette for å realisere lukka oppdrettsmerder gjennom å etablere konkrete ordningar.

Vi meiner at:

- Oppdrettarar skal få moglegheit til å bytte inn 1 ordinær konsesjon mot 2 i lukka merder.
- Nye konsesjonar for lukka oppdrett kan tildelast vederlagsfritt til oppdrettsselskap etter ein søknadsprosess, som legg naturen og miljøet sitt beste til grunn.
- Det må stillast krav til at lukka merder filtrerar ut slam og avfall for å minske miljøpåverknad og bygge under sirkulære verdikjeder.

Begrunnelse: Det er ambisiøse målsettingar for vekst i norsk havbruksnæring. Ei vekst som er nødvendig både for å fø ei aukande befolkning på jorda og halde norsk velferd på det nivået vi ynskjer. Skal vi klare ei utvikling der vi får mest mogleg mat, med minst mogleg negative konsekvensar for planeten, krev det at ny teknologi vert tatt i bruk i stor skala. Eit sårt tiltrengt tilskot i norsk havbruksnæring er lukka system i sjøen. Der ein både får utnytte dei naturgitte fordelane kysten vår gir, samstundes som ein har betre kontroll på levekåra til fisken og påverknaden på miljøet gjennom. Kontroll på slam og filtrering av vatnet kan vere ein viktig ressurs i sirkulære verdikjeder for avfall. Ein vil også kunne utnytte kystarealet på ein meir effektiv måte, gjennom å auke biomassa på same areal. Førebelse estimat viser at investeringane i eit slikt system er om lag 150MNOK. Dersom ein går ut i frå at ei merd huser ein konsesjon (780t), nærmar ein seg 350MNOK per merd i investering. Og då har du enno ikkje kjøpt fisk å putte i merda. Ei rekke aktørar har lansert løysingar konsept og design for lukka merder, men det nyttar ikkje om ein har verdas beste produkt, dersom ingen har råda til å kjøpe det. Difor må staten vere ein medspelar og legge til rette gjennom målretta ordningar for bedriftene. Auke i sysselsetting og skatteinntekter gjer det til ei god investering.

Innstilling: Realisere lukka oppdrettsmerder

Møre og Romsdal Arbeiderparti meiner staten må legge til rette for å realisere lukka oppdrettsmerder gjennom å etablere konkrete ordningar.

Vi meiner at:

- Ein må vurdere å opprette ei ordning der oppdrettarar kan bytte inn ein ordinær konsesjon mot to i lukka merder.
- Nye konsesjonar for lukka oppdrett kan tildelast til oppdrettsselskap som legg naturen og miljøet sitt beste til grunn gjennom til dømes ei ny miljøteknologiordning. Desse må lysast ut i 2023.

- Det må stillast krav til at lukka merder eliminerer utfordringa med lakeslus, filtrerar ut slam og avfall for å minske miljøpåverknad og bygger opp under sirkulære verdikjeder.

52. Forslagsstiller: ÅLESUND ARBEIDERPARTI

Forslag: Språkleg rettferd i skulen

Møre og Romsdal Arbeiderparti meiner:

- Definisjonen av læremiddel må femne om læringsressursar.
- Parallellitetskravet må gjelde for alle digitale og ikkje-digitale læringsressursar og verktøy som er laga for eller blir brukte i opplæringssiktemål.
- Skriveprogram som blir brukte i skule, må stø både nynorsk og bokmål.

Begrunnelse: Kunnskapsminister Brenna har varsla ei ny opplæringslov. Møre og Romsdal Ap vil ha ei opplæringslov som sikrar nynorskelevane ein nynorsk kvardag! No sit nynorsk-elevar i klasserommet med skriveprogram som gir dei raude strekar under ord dei skriv rett, appar som ikkje finst på nynorsk og andre verktøy som gjer at lese- og skriveopplæringa deira blir meir mangelfull og dårlegare enn den opplæringa jamald-ringane som skriv bokmål får. Mangelen på nynorsk i det digitale klasserommet skadar ikkje berre nynorskelevane, men øydelegg sidemålsundervisninga til bok-målselevane. Læremiddel er i dag omfatta av parallellitetskravet om at dei må finnast på både nynorsk og bokmål, til same tid og pris. Med mange digitale element i tillegg til den trykte læreboka må ny opplæringslov henge med. Kravet til kva som skal vere på nynorsk må gjelde dei læringsressursane og verktøya som faktisk blir brukte. Definisjonen av læremiddel også femne om læringsressursar. Parallellitetskravet må gjelde for alle digitale og ikkje-digitale læringsressursar og verktøy som er laga for eller blir brukte i opplæringa. 15 242 av dei 73 117 elevane som har nynorsk i barne- og ungdomsskulen, bur i Møre og Romsdal. Elevane våre fortener språkleg rettferd!

Innstilling: Møre og Romsdal Arbeiderparti meiner:

- Definisjonen av læremiddel må femne om alle læringsressursar.
- Parallellitetskravet må gjelde for alle digitale og ikkje-digitale læringsressursar og verktøy som er laga for eller blir brukte i opplæringssiktemål.
- Skriveprogram som blir brukte i skule, må stø både nynorsk og bokmål.

53. Forslagsstiller: ÅLESUND ARBEIDERPARTI

Forslag: Statlige bevilgninger for tilrettelagte boliger via Husbanken

Møre og Romsdal Arbeiderparti ber om at tilskuddsordningen gjennom Husbanken for oppføring av tilrettelagte boliger opprettholdes og styrkes i framtidige statsbudsjett. Tilskuddet til 500 plasser i 2023 var tildelt allerede i januar, og vi ber om at det bevilges tilskudd til ytterligere 500 plasser i samband med Stortingets revisjon av budsjettet for inneværende år. Tilskuddets størrelse må økes i tråd med gjeldende prisstigning.

Begrunnelse: For å kunne håndtere det økende behovet for tjenester til de som trenger det, må alle kommunene effektivisere og sikre at vi utnytter ressursene på best mulig måte. Et viktig grep er å sørge for at flest mulig kan få hjelp der de bor, og at boliger er tilpasset beboerne. Å bygge tilpassede boliger for de som ikke har mulighet til å finansiere dette alene, er et stort økonomisk løft for kommunene, men samtidig viktig for å få ned driftskostnadene. Planlegging og gjennomføring av slike prosjekt skjer i tett dialog med brukergruppene og har stor betydning for den enkelte bruker. Dette er spesielt tydelig for unge funksjonshemmede.

I statsbudsjettet for 2023 var tilskuddsordningen til slike boliger gjennom Husbanken fjernet, og kom først inn igjen etter forhandlinger. Denne tilskuddsordningen er helt avgjørende for at kommunene skal kunne følge opp sine forpliktelser overfor mange av våre mest utsatte; de unge, varig uføre og de eldste. I tillegg gjør disse tiltakene det mulig for kommunene å spare store beløp på drift innenfor helsetjenester.

Innstilling: Se forslag 57.

54. Forslagsstiller: ÅLESUND ARBEIDERPARTI

Forslag: **Stopp flukta frå viktige helsefagmiljø – staten må betre rammevilkåra for sjukehusa!**

Årsmøtet i Ålesund Arbeiderparti meiner at rammevilkåra for sjukehusa ikkje på langt nær er gode nok. Millionkutt i helseføretaka fører mellom anna til at dei best kompetente helsearbeidarane tek imot tilbod frå private helseaktørar. Staten må bevilge midlar slik at verdas beste offentlege helsevesen, beheld sine spesialiserte helsearbeidarar, får oppgradert bygningsmassen og får fornya livsviktig medisinsk utstyr.

Begrunnelse: I 2023 skal Helse Møre og Romsdal kutte 300 millionar kroner. Blir 2023 året helse-personell seier opp jobbane i sjukehusa og tek i mot gode tilbod frå private helse-aktørar? Helsepersonellkommisjonen slår fast at sjukehusa må redusere tilbodet i tida som kjem. «Det kan gi uønsket vekst i privatfinansierte helse- og omsorgstjenester» skriv dei. Ein av åtte tilsette i sektoren jobbar i private helse- og omsorgstjenester, ein vekst med 14 prosent på sju år. Ein privat helseaktør har inngått avtale med Helse Midt-Norge om å levere tenester innan psykisk helsevern, tilsvarende 18 årsverk. I Barne- og ungdoms-psykiatrik i Ålesund, har private helseaktørar rekruttert fagfolka og svekka det offentleg tilbodet. Private tek over når det offentlege ikkje løyser oppgåvene godt nok. Enkeltaktørar får monopol på visse fagområde. Helsevesenet er ei berebjelke i velferdsstaten. Akseptabel arbeidsbelastning, trivsel og muligheter for fagleg utvikling kan hindre kompetanseflukta. Utdatert utstyr og ventelister kan få fagfolk og pasientar til å søke seg til det private helsevesenet. Staten gir rammevilkåra for sjukehusa. Bättre rammevilkår vil gjere det mogeleg framleis å ha verdas beste offentlege helsevesen med dei mest kompetente helsearbeidarane.

Innstilling: Se forslag 77.

55. Forslagsstiller: ÅLESUND ARBEIDERPARTI

Forslag: **Styrking av voksen-psykiatrien**

Tilskudd til lavterskeltilbud som «Rask Psykisk Helse» må økes, slik at ventetiden går ned.

Det skal ikke kuttes i de psykiatriske poliklinikkene.

«Fontenehus» må sikres i framtidige budsjett.

Begrunnelse: I 2021 var det registrert 658 selvmord i Norge, 482 menn og 176 kvinner. To av tre som tar sitt eget liv er menn. Median alder for selvmord er 47 år. Vi vet at menn ber sjeldnere om hjelp enn det kvinner gjør. Psykiatri og rus, eller en kombinasjon, er ofte det som fører til selvmord. Arbeiderpartiet vil jobbe for forebyggende tiltak. Det går tydelig frem i valgprogrammet vårt både sentralt og lokalt. Det er viktig å støtte lavterskeltilbudene som «Rask psykisk helse» med økte budsjetter for å korte ned ventelistene. Også helseforetakene med sine psykiatriske poliklinikker for voksne, psykiatri/rus, har med alt for lange ventelister (ca. 6 mnd.) Ofte blir da privat behandler løsningen for voksne og ungdom som trenger hjelp. Det er ca. kr. 1400,- pr. time., som betyr at dette er ikke en tjeneste alle kan ta i bruk. Arbeiderpartiet er kjent for å arbeide for gode offentlige tjenester. Derfor må vi sørge for at disse tilbudene får økte rammer i takt med behov og den krisen vi har nå.

Innstilling: Se forslag 56.

56. Forslagsstiller: ÅLESUND ARBEIDERPARTI

Forslag: **Økt tilskudd til barne- og ungdomspsykiatrien til helseforetakene**
Øke tilskuddene innenfor barne- og ungdomspsykiatrien til helseforetakene. Skjerme disse for kutt.
Kommuner og fylket må fortsatt få mulighet til å prioritere stillinger som helsesykepleier rettet inn mot skoler og barnehager, ikke bare i ungdomsskoler og videregående skoler.
Pakkeforløp for psykisk helse for barn og unge, må evalueres snarest.
Det samme må kommunenes rolle i forhold til ressurser.

Begrunnelse: Køene og utfordringene innenfor barne – og ungdomspsykiatrien er økende. Halvparten av de som begår selvmord er unge. Det forebyggende arbeidet starter ofte med «den gode samtalen» i skolen og barnehagen. En fortsatt styrking av stillinger for psykiatrisk sykepleier og helsesykepleier vet vi har effekt og virker reduserende på seinere utfordringer. Vi vet gjennom rapporten «Kartlegging av rusituasjonen i Ålesund kommune» (2021) at det blir rapportert bruk av alkohol og cannabis av ungdom helt ned i aldersgruppen 12-13 år. Det er god grunn til uro. Rusmiddelbruken øker med alderen, og fører til økning i psykiatrien. Fagdager på skolene kan være et ledd i det forebyggende arbeidet. Vi skulle ha hatt flere fagdager tilknyttet skolene, som tok opp problemstilling med skadevirkninger. For Arbeiderpartiet både sentralt og lokalt, er psykiatri høyt prioritert. Det gjelder også «den gode samtalen». Ei årsak til at fagfolk slutter ved BUP, er at pakkeforløp endrer måten fagfolka skal jobbe på. Det blir mer diagnostikk og mindre behandling.

Dette blir et problem når kommunene ikke har nok fagfolk til behandling og oppfølging.

- Innstilling:** Møre og Romsdal Arbeiderparti er glad for regjeringens opptrappingsplan for psykisk helsevern, og krever at den følges med øremerkede midler for både kommunale, regionale og nasjonale tjenester. Opptrappingen må:
- * Styrke arbeidet med forebygging.
 - * Sikre økt kapasitet i spesialisthelsetjenesten.
 - * Styrke antall sengeplasser for alvorlig syke.
 - * Gi en særskilt satsing på barne- og ungdomspsykiatrien og distriktpsikiatriske sentre.
 - * Tilskudd til lavterskeltilbud som «Rask Psykisk Helse» må økes, slik at ventetiden går ned.
 - * Det skal ikke kuttes i de psykiatriske poliklinikkene.
 - * «Fontenehus» må sikres i framtidige budsjett.
 - * Kommuner og fylket må fortsatt få mulighet til å prioritere stillinger som helsesykepleier rettet inn mot skoler og barnehager, ikke bare i ungdomsskoler og videregående skoler.
 - * Pakkeforløp for psykisk helse for barn og unge, må evalueres snarest. Det samme må kommunenes oppgaver og hvordan de er finansiert.

57. Forslagsstiller: ÅLESUND ARBEIDERPARTI

- Forslag:** **Økt boligtilskudd til kommunene for at flere skal få mulighet til å eie egen bolig**

Ålesund Arbeiderparti ber landsmøtet og egen regjering om å prioritere økning av rammen for boligtilskudd slik at avsetningen til formålet blir minst det dobbelt av i dag, slik at en større andel av målgruppen for tiltaket gis en reell mulighet til å bli eier av egen bolig.

- Begrunnelse:** Målgruppen for boligtilskudd er: Barnefamilier med behov for å stabilisere boligsituasjonen, flyktninger, funksjonshemmede, personer med rusproblemer og/eller psykiske problem og personer med varig lav inntekt i form av trygdeytelser. Ålesund med dagens 67 000 innbyggere har 6 millioner gjennom rammetildeling til formålet boligtilskudd. Kommunen har i likhet med mange andre kommuner ikke økonomi til å styrke dette tiltaket med egne midler. Det er en statlig ambisjon at flest mulig i målgruppen nevnt her skal ha mulighet til å eie sin egen bolig. Ålesund kommune i likhet med mange andre kommuner, jobber også bevisst etter strategien fra leie til eie. Dette ved at kommunen kjøper bolig, leier ut og lar denne målgruppen på sikt bli eier av boligen. I dag er det for mange som ikke kommer inn på boligmarkedet, for eksempel så er det bare om lag 10 % av psykisk utviklingshemmede som eier egen bolig – denne diskrimineringen av våre innbyggere kan ikke fortsette. Økning av boligtilskudd vil være et viktig verktøy i denne sammenheng.

- Innstilling:** Møre og Romsdal Arbeidarparti krev at finansieringsordningane for bustader og leigehusvære til omsorgstrengande blir styrka. Det er eit viktig sosialdemokratisk prinsipp at alle skal ha reell moglegheit til å eie eigen bolig:
- Grupper med svak økonomi og ekstra omsorgsbehov må prioriterast.

- Det må settes av fleire midler til tilrettelagte boliger via Husbanken også i 2023, seinast i samband med revidert nasjonalbudsjett (RNB).
- Husbanken sine tilbod og verkemiddel må styrkast og fornyast, både når det gjeld sjukeheimplassar, omsorgsboligar og skulebygg.
- Vurdere ei tidsavgrensa finansieringsordning med eit statleg tilskott på 80 % av kostnadene til etablering av t.d. dagaktivitetsplasser og plasser med døgnavlastning til demente.

58. Forslagsstiller: SURNADAL ARBEIDERPARTI

Forslag: **Barnetrygda må økes**

Begrunnelse: I ei tid der det no oppleves at rentene stiger, strømprisen er uforholdsviss høy, drivstoffprisene er skyhøye og dagligvarer m.m. blir dyrere og dyrere, rammer dette barnefamilier i stor grad. Barnetrygda kan foreksempel dobles fra dagens satser og skattelegges slik at de som har mest også betaler mest i skatt, mens de som har minst ikke blir skatta så høyt og sitter igjen med en netto barnetrygd som kommer barnefamiliene til gode. Vi ønsker ikke behovsprøving av barnetrygda, da det er og har vært et godt sosialdemokratisk prinsipp at alle skal få barnetrygd.

Innstilling: Møre og Romsdal Arbeiderparti mener barnetrygda må økes.

59. Forslagsstiller: SURNADAL ARBEIDERPARTI

Forslag: **Vi krever at bedriftstilskuddet som bedrifter får for å ta inn lærlinger må økes i takt med lønnsoppgjørene mellom partene ellers i samfunnet.**

Nå får en lærebedrift kr. 167407,- fordelt over to år pr lærling i støtte. Bedriftstilskuddet har stått stille i flere år og har ikke økt i takt med bedriftenes utgifter i forhold til det å ta inn en lærling.

Begrunnelse: Møre og Romsdal er industrifylke nummer en her i landet og er også avhengig av mye og ny rekruttering inn i de aller fleste yrker i årene som kommer. Over halvparten av elevene som går ut fra 10. klasse her i fylket velger yrkesfag som førstevalg når de begynner på videregående utdanning. Ikke alle får læreplass når de er ferdig på videregående og noe av dette kan skyldes at bedriftstilskuddet til lærebedrifter ikke blir økt i takt med lønnsøkningen ellers i samfunnet. En lærling vil også stige i lønn, akkurat på lik linje som en annen ansatt i samme bedrift. Det vil føre til at bedriften får større utgifter i forhold til inntekt for å ta inn lærling. Da er det litt pussig at vi har en regjering og storting som i store ordelag vil satse stort på yrkesutdanning i årene som kommer, men som alle vet så må en lærling ha en lærebedrift for å fullføre utdanningen sin. Da er det på sin plass at UDIR også følger opp dette med å øke satsene for bedriftstilskudd på lik linje med andre oppgjør mellom partene i arbeidslivet.

Innstilling: Møre og Romsdal Arbeiderparti mener lærlingetilskuddene må økes og justeres i takt med den generelle lønnsutviklinga.

60. Forslagsstiller: SURNADAL ARBEIDERPARTI

Forslag: Møre og Romsdal Arbeiderparti skal, via påvirkning på landsmøtet, jobbe for at gratis skolemat blir en av velferdsgodene som kommer alle elever i landet til gode. Det skal også prioriteres at dette blir innført på videregående skoler i fylket.

Begrunnelse: Møre og Romsdal Arbeiderparti vil gi alle elever et sunt og enkelt skolemåltid hver dag, med brødmatt, melk, frukt og grønt. Skolemat er bra for læring og det bygger gode, inkluderende fellesskap og utjevner sosiale forskjeller.
Mat på skolen er noe alle har behov for og tilbud om gratis skolemat vil gi et daglig viktig fundament for barn og unge som av ulike grunner ikke får medsendt mat hjemmefra, eller mat av dårlig ernæringsmessig kvalitet. De sosiale ulikhetene i helse blant barn og unge øker. Forskning viser at de som får skolemat gjennom hele grunnskolen utdannet seg lenger og går oftere på universitet.

Innstilling: Møre og Romsdal Arbeiderparti mener at alle elever skal ha tilgang til gratis skolemat. Kommuner og fylkeskommuner må få økonomiske rammebetingelser som gjør dette mulig.

61. Forslagsstiller: SURNADAL ARBEIDERPARTI

Forslag: Møre og Romsdal Arbeiderparti skal jobbe for at det skal legges til rette for desentralisert tilbud av kjeveortoped i fylket, i tråd med partiprogrammet vedtatt november 2022.

Begrunnelse: Møre og Romsdal har 34 tannklinikker rundt om i fylket. Mange av de som kommer på distriktskontorene får den behandlingen og oppfølgingen de trenger på kontorene. Men mange blir også henvist videre til spesialister eller kjeveortopeder av ulike grunner.
For barn og unge vil ulike justeringer av tannstilling, som plater eller reguleringer bli nødvendig. Dette er langvarige behandlinger over år, som krever oppfølging og justeringer månedlig, hvis ikke oftere. Og spesialistene eller kjeveortopedene har ofte tilholdssted i byene.
For innbyggere i distriktene medfører dette, at en behandling som ofte ikke tar mer enn noen minutter, likevel medfører halve eller hele dager borte fra skolen og undervisningen. De vil ofte også både på grunn av alder og muligheter for kollektivtransport, være avhengig av følge.
Foreldre som med eller uten lønn må ta seg fri fra jobb.
Møre og Romsdal har forpliktet seg til å fremme bærekraft. Å legge til rette for desentralisert tilbud av kjeveortoped vil være et lite kinderegg i så tilfelle;
Det vil være klimavennlig å la en person kjøre, enn at 10-15-20 kjører samme veien.
Det vil bli mindre ulikheter med tilgang til samme tjenester i by og bygd.

Det vil bli mindre ulikheter mellom de som kan ta seg fri fra jobb og de som ikke kan se seg råd til det.

Det vil være god økonomi for alle bedrifter som slipper å miste arbeidskraft, om de gir permisjon med eller uten lønn.

Barn og ungdom fra distriktene vil ikke miste verdifull undervisning.

Innstilling: Oversendes fylkestingsgruppa.

62. Forslagsstiller: SURNADAL ARBEIDERPARTI

Forslag: Arbeiderpartiet må sørge for sikker og rimelig tilgang på strøm til husholdninger og industri i hele landet.
Det kan gjøres ved å gå i forhandlinger, og legge nye strategier med mål om å ivareta den historiske strømprisfordelen som Norge har hatt.

Begrunnelse: Slik det er nå, er det uholdbare høye strømpriser for både husholdninger og næringsliv i deler av landet. Likevel om regjeringa heldigvis har fått i stand en strømtøtteordning, så er det ikke det nok på lengre sikt. Det er store prisforskjeller, og alt dette skyldes konkurranse og markedsstyring av krafta og styringa av overføringskablene til utlandet som ikke hele landet er koblet på.
Det er på tide at vi tar tilbake politisk styring på kraftsituasjonen her til lands.

Innstilling: Oversendes redaksjonskomitéen for en helhetlig uttalelse om kraft.

63. Forslagsstiller: SURNADAL ARBEIDERPARTI

Forslag: Sykehusa og helseinstitusjonane må finansierast slik at pasienttilboda ikkje blir svekka.

Begrunnelse: Vi har no sett eksempel på at pasienttilbud blir redusert, fjerna og som f.eks. Mork rehabiliteringssenter som blir nedlagt.
Foretaksmodellen bør revurderast, men det ser det ikkje ut som vi får gehør for, og derfor må som eit minimum iallefall finansieringa av helseinstitusjonane våre finansierast opp slik at pasientar og brukarar får den hjelpa og behandlinga dei har behov for.

Innstilling: Sjå framlegg 77.

64. Forslagsstiller: SMØLA ARBEIDERPARTI

Forslag: Fergetilbudet i fylket må ikke reduseres, men heller videreutvikles. Som et minimum må det opprettholdes på dagens nivå hvis det oppstår en situasjon der gratisferger og/eller reduserte fergepriser medfører ytterligere underdekning i finansieringen av fylkeskommunens fergeutgifter.

Begrunnelse: I forbindelse med gjennomføring av løfter om reduserte fergepriser og gratisferger i mindre samband og samband til øyer uten fastlandsforbindelse er det spekulert i om fylket får dekket alle sine merutgifter som følge av disse tiltakene gjennom staten. Møre og

Romsdal Arbeiderpartiet må være en garantist for at slike tiltak ikke reduserer fergetilbudet for å ta ned kostnader. Møre og Romsdal Arbeiderparti må jobbe på flere plan for å unngå å komme i en situasjon der underdekning av dagens rutetilbud blir større enn nå ved å jobbe opp mot Storting og Regjering. Om en slik situasjon oppstår må fylket selv jobbe for finansiering av denne underdekningen.

Innstilling: Oversendes fylkestingsgruppa.

65. Forslagsstiller: SMØLA ARBEIDERPARTI

Forslag: Helse Møre og Romsdal må sørge for å få på plass en trygg og forsvarlig følgetjeneste for fødende på Smøla og Aure så raskt som mulig. Det er uholdbart at Helse Møre og Romsdal har fjernet en godt fungerende følgetjeneste, som har skapt trygghet for både fødende og helsepersonell.

Begrunnelse: Fra 1. januar 2023 ble følgetjenesten for fødende på Smøla og i Aure endret. Det bekymrer oss sterkt at Helse Møre og Romsdal har valgt å gjøre et eksisterende, godt og forutsigbart tilbud med beredskap for følgetjeneste, betraktelig dårligere. Nå tilbys gravide oppfølging via telefon, og får tilbud om gratis hotellovernatting 14 dager før termin som et avbøtende tiltak. I realiteten betyr dette at ansvaret flyttes over til den vordende mor. I praksis er det også få fødende som har ønske om - eller anledning til å benytte seg av et slikt tilbud. Når beredskapsjordmor i tillegg er stasjonert i Kristiansund, mener vi at dagens følgetjeneste heller bør karakteriseres som en møtetjeneste for våre fødende. Helsedirektoratets veileder «Et trygt fødetilbud», sier at gravide og fødende som har reisevei over 90 minutter til nærmeste fødeinstitusjon, har krav på følgetjeneste. Dagens ordning oppfyller etter vårt syn, ikke disse kravene. I et brev sendt til Statsforvalteren fra jordmødre, leger og ambulansepersonell, går det fram at fagfolk mener at den helhetlige vurderingen på stedet går tapt med den nye organiseringen av følgetjenesten. Dette kan medføre at eventuelle risikofaktorer ikke blir fanget opp, eller at man ikke velger riktig transportmetode.

Innstilling: Møre og Romsdal Arbeiderparti krever at Helse Møre og Romsdal oppfyller kravet i Helsedirektoratets veileder «Et trygt fødetilbud», som sier at gravide og fødende som har reisevei over 90 minutter til nærmeste fødeinstitusjon, har krav på følgetjeneste.

66. Forslagsstiller: AUF I MØRE OG ROMSDAL

Forslag: **Bistand til Tyrkia og Syria**

- Norge skal bidra med nødressurser til de jordskjelvrammede sivile i Tyrkia og Syria

Begrunnelse: Natt til 6. februar 2023 ble Tyrkia og Syria rammet av et kraftig jordskjelv med en styrke målt på 7,8 på Richterskalaen. Nærmere 47 tusen mennesker er bekreftet døde og enda flere skadet. WHO (World Health Organization) beskriver skjelvet som den verste naturkatastrofen i Europa

regionen på flere hundre år. Skadene er målt på 50-85 milliarder dollar, USA har allerede gitt 185 millioner dollar i nødhjelp til Syria og Tyrkia. Da er det viktig at vi i Norge som har pengene og ressursene hjelper de rammede i Tyrkia og Syria med humanitær bistand.

Innstilling: Møre og Romsdal Arbeiderparti er glad for at regjeringen har gitt nødhjelp til de jordskjelvrammede sivile i Tyrkia og Syria, og mener regjeringen må vurdere ytterligere bevilgninger.

67. Forslagsstiller: AUF I MØRE OG ROMSDAL

Forslag: Bedre seksualundervisning nå!

Møre og Romsdal Arbeiderparti vil:

- Få inn kompetansemål konkret om kjønn, kjønnsidentitet og seksuell helse for LHBT+ personar
- Få inn kompetansemål eller læreplan konkret om grensesetting, og samtykke.
- Få inn kompetansemål eller læreplanmål omkring asexualitet, og aromantisisme
- Få inn læreplan og demonstrasjoner av flere prevensjonsmiddel i tillegg til kondom, som slikkelapp og spiral.

Begrunnelse: Seksualundervisninga i den norske skolen er alt for dårlig. Det er kun to kompetansemål som omhandler seksualundervisning i grunnskolen, eit i 7. klasse som handler om pubertet lyder: Gjøre rede for fysiske forandringer i puberteten og samtale om hvordan dette kan påvirke følelser, handlinger og seksualitet. Det andre, fra 10. klasse på ungdomsskolen knyttet til reproduktiv og seksuell helse lyder slik: Drøfte spørsmål knytta til seksuell og reproduktiv helse. Dette er ikke tilstrekkelig for at dagens unge skal få et sunt forhold til seksualitet, asexualitet, grensesetting, kjønn, kjønnsidentitet, og kjønnsjukdommar. En av de mest brukte skjellsorda i skolegården er homo, men likevel så står det ingenting konkret om LHBT+ personer i kompetansemåla. Dette kan vi ikke godta, og det må vi gjøre noe med.

Innstilling: Møre og Romsdal Arbeiderparti vil styrke seksualundervisninga i skolen. Blant annet må kompetansemålene gjennomgå. Følgende må vurderes:

- Kompetansemål konkret om kjønn, kjønnsidentitet og seksuell helse for LHBT+ personar
- Kompetansemål eller læreplan konkret om grensesetting, og samtykke.
- Kompetansemål eller læreplanmål omkring asexualitet, og aromantisisme
- Demonstrasjoner av flere prevensjonsmiddel i tillegg til kondom, som slikkelapp og spiral.

68. Forslagsstiller: AUF I MØRE OG ROMSDAL

Forslag: Sjødeponi

- Innføre et totalforbud mot sjødeponi

Begrunnelse: Norge er det eneste landet i verden som fortsatt dumper gruveavfall på grunnere dypp enn 1000 meter. De aller fleste landene i verden har innført regelverk som forbyr akkurat dette. De norske fjordene er rike og

hjem til mange rødlistede arter, og sjødeponi kan potensielt utrydde disse artene. Norges fjorder er særegne for Norge, og tilsvarende finnes få andre steder i verden. Det betyr at Norge har ekstra ansvar for å ta vare på denne naturtypen og arts mangfoldet som lever der.

En fremtidsrettet gruveindustri er en industri uten avfall, og benytter seg av alt som hentes ut av fjellet. Dette mener Arbeiderpartiet skal være et viktig prinsipp i norsk mineralforvaltning, og derfor må vi som sosialdemokrater gå inn for et totalforbud mot sjødeponi i de fantastiske Norske fjordene!

Innstilling: Forslaget avvises.

69. Forslagsstiller: AUF I MØRE OG ROMSDAL

Forslag: Kampen mot plastforsøplingen

Møre og Romsdal Arbeiderparti vil:

- Forby bruk av mikroplast i produkter
- Ha et felles europeisk pantesystem
- Gi støtte til bedrifter som vil starte opp med å lage nye produkter av gjenvunnet plast
- Sette i gang et stort prosjekt for å finne plast i havet og rydde denne sammen med aktuelle bedrifter, akademia og klimateknologifondet
- Erstatte gummigranulat med mer miljøvennlige alternativer
- Erstatte plastflasker og -emballasje med mer miljøvennlige alternativer der det er mulig
- Øke forskningen på bioplast og bioenergi
- Erstatte engangsplast i fiskeriproduksjon der det lar seg gjøre.

Begrunnelse: Norge må gå foran i å finne alternativer til plast, i å redusere forbruket av plast og i å gjenvinne plasten som finnes i naturen. Vi kan gå i front med teknologi for å finne plast i havet og resirkulere den. Vi må også bygge opp kompetanse på å lage nye produkter av gjenvunnet plast. Med kompetansen og ressursene Norge har bør 25% av all plast i Norge skal være fornybart innen 2030.

Å redusere mengden marin forsøpling er et viktig skritt mot FNs bærekraftsmål 14, som tar sikte på å bevare og sikre en bærekraftig bruk av verdens hav og marine ressurser for å fremme bærekraftig utvikling. Engangsprodukter av plast og fiske- og havbruksutstyr som inneholder plast, slik som enkelte ruser, feller, flåter og bøyer, garn, tauverk, snorer og liner er derfor et spesielt alvorlig problem knyttet til marin forsøpling og utgjør en alvorlig risiko for marine økosystemer, biologisk mangfold så vel som for menneskers og dyrs helse- de skader aktiviteter som turisme, fiskeri og skipsfart.

Innstilling: Møre og Romsdal Arbeiderparti vil:

- Forby bruk av mikroplast i produkter
- Ta initiativ til felles europeisk pantesystem basert på den norske ordningen
- Gi støtte til bedrifter som vil starte opp med å lage nye produkter av gjenvunnet plast
- Sette i gang et stort prosjekt for å finne plast i havet og rydde denne sammen med aktuelle bedrifter, akademia og klimateknologifondet

- Erstatte gummigranulat med mer miljøvennlige alternativer
- Erstatte plastflasker og -emballasje med mer miljøvennlige alternativer der det er mulig
- Øke forskningen på bioplast og bioenergi
- Erstatte engangspplast i fiskeriproduksjon der det lar seg gjøre.

70. Forslagsstiller: **AUF I MØRE OG ROMSDAL**

Forslag:

Fulltidsstudenten

Møre og Romsdal Arbeiderparti vil:

- Gradvis øke andelen studiestøtte som blir omgjort til stipend med mål om at 60% dekkes av stipendet.
- Øke studiestøtten til 2G og utvide studiestøtten til 12 måneder.
- Konverteringsordningen skal endres til slik den var før Solberg-regjeringens endring i 2019.
- Alle studentsamskipnader skal ha tilstrekkelig antall universelt utformede studentboliger.
- Jobbes mot at alle nye studentboliger skal være nullutslipps eller plussbygg.
- Øke tilskuddsandelen til prosent av kostnadsrammen for å gjøre studentboliger billigere.
- Gi statlig støtte øremerket vedlikehold av studentboliger.
- Studenter skal få like rettigheter når de blir sagt opp som andre arbeidstakere
- Studenter skal ha like rettigheter på dagpenger som øvrige arbeidstakere

Begrunnelse:

Arbeiderpartiet mener at alle studenter skal kunne studere på heltid. Mange studenter er avhengig av en inntekt i tillegg til studielånet. Ofte er studentenes økonomiske situasjon til hinder for utdanningen. Dermed oppfylles ikke prinsippet om like rettigheter til utdanning for alle studenter i Norge. For å sikre at alle har like gode økonomiske vilkår over tid, vil Arbeiderpartiet indeksregulere studiestøtten. Mange studenter risikerer hvert år å ikke få tilbud om studentbolig, selv om det sikrer lik rett til utdanning.

Vi mener at fellesskapet må stille opp og sørge for at vi bygger nok studentboliger, og at alle som vi får tilbud om å bo i en studentbolig. Målet er at det skal være 20% dekningsgrad nasjonalt innen 2025 og på sikt sørge for 75 prosent dekning av studentboliger. Arbeid gir økonomisk trygghet. Med en allerede trang studentøkonomi er det viktig at studenter som blir syke, permitterte eller mister jobben sikres inntekt og rask hjelp på lik linje med resten av norske arbeidstakere. Så lenge det er en politisk vilje til at studenter skal jobbe ved siden av studiene, er det viktig at også de samme sikkerhetsnettene ligger tilgjengelig.

Innstilling:

- Møre og Romsdal Arbeiderparti mener vilkårene for fulltidsstudenten må styrkes. Følgende tiltak må vurderes av regjeringa:
- Gradvis øke andelen studiestøtte som blir omgjort til stipend med mål om at 60% dekkes av stipendet.
- Øke studiestøtten til 2G og utvide studiestøtten til 12 måneder.

- Konverteringsordningen skal endres til slik den var før Solberg-regjeringens endring i 2019.
- Alle studentsamskipnader skal ha tilstrekkelig antall universelt utformede studentboliger.
- Jobbes mot at alle nye studentboliger skal være nullutslipps eller plussbygg.
- Øke tilskuddsandelen til prosent av kostnadsrammen for å gjøre studentboliger billigere.
- Gi statlig støtte øremerket vedlikehold av studentboliger.
- Studenter skal få like rettigheter når de blir sagt opp som andre arbeidstakere
- Studenter skal ha like rettigheter på dagpenger som øvrige arbeidstakere

71. Forslagsstiller: AUF I MØRE OG ROMSDAL

Forslag:

Fravær og karaktersetting

- Gjennomføre forskningsprosjekt om fravær for å innhente mer kunnskap om hva som faktisk forebygger fravær og fremmer læring og trivsel.
- Fjerne den nåverende nasjonale fraværsgrensa.
- Innføre mappevurdering: et kolereglement der tilstrekkelig antall godkjente vurderingssituasjoner og en helsevurdering fra lærer skal ligge til grunn
- Ha ein nasjonal gjennomgang av lærarløse timer, slik at ein har like retningslinjer over heile landet
- At elevar skal kunne stryke timesfravær, ikkje berre dagar ved gyldig fravær, som politisk fravær eller ved kultur- og sportsarrangement

Begrunnelse:

Høgreregjeringen førte i åtte år en skolepolitikk tufta på mistillit til de norske elevene der det var større fokus på prestasjon og karakterene på papiret fremfor læring, mestring og trivsel. En slik stress- og press-skole kan ikke vi Arbeiderpartiet stille oss bak. Dagens elevar skal kunne gå på en skole der de skal kunne føle på mestring og læring samtidig som de opplever trivsel, og det er derfor viktig at Arbeiderpartiet, eit parti som skal stå for trygg og rettferdig styring, klarer å få et bredt fagbasert kunnskapsgrunnlag som baserer seg på tillit, læring og trivsel for alle.

Innstilling:

Møre og Romsdal Arbeiderparti mener fraværreglene må bidra til bedre læring og ikke skyve elever ut av skolen.

Vi vil:

- Å ha et tydelig og klart nasjonalt regelverk mot fravær i videregående opplæring.
- Å gjennomføre en evaluering av dagens regelverk, der elevene skal ha god medvirkning.
- Lage et nytt nasjonalt regelverk på bakgrunn av evalueringen, beholde det som fungerer godt og endre det som fungerer dårlig.
- At skolene setter inn tiltak mot fravær fra første stund, med større tiltak dersom en elevs fravær øker.
- Forbedre dagens fraværreglement slik at det blir mindre rigid og byråkratisk, mer rettferdig for elevene og legger opp til økt gjennomføring.

- Sørge for bedre oppfølging av elever med særskilte utfordringer som risikerer stort fravær.

72. Forslagsstiller: **AURE ARBEIDERPARTI**

- Forslag:** Aure Arbeiderparti vil ha hele faste stillinger i eldreomsorgen. Det vil gi bedre kontinuitet og stabilitet for de som trenger det aller mest.
- Begrunnelse:** En god og verdig eldreomsorg for alle
Den siste tids hendelser i media viser at det ikke står bra til i eldreomsorgen. I NRKS dokumentar Brennpunkt "omsorg bak lukkede dører" fikk vi se Sverre som ikke fikk sykehjemsplass eller Lilly som ikke ble møtt med den respekten og tilliten hun fortjener. Det er bra ansatte og pårørende varsler om kritikkverdige forhold i tjenesten. For Arbeiderpartiet er det uakseptabelt at slike kritikkverdige forhold skjer på vår vakt. Kommune-Norge står for det meste av eldreomsorgen. For å komme ut av krisa er vi nødt til å investere i god og verdig eldreomsorg.
- Innstilling:** Oversendes kommunepartiene og valgkamputvalget til vurdering som kampanjesak sammen med fagbevegelsen.

73. Forslagsstiller: **AURE ARBEIDERPARTI**

- Forslag:** Det skal innføres mulighet for kommunene til å skrive ut eiendomsskatt på produksjonsutstyr og installasjoner i store industrianlegg, slik eiendomskategorien «verk og bruk» åpnet for fram til den ble endret i 2019.
- Begrunnelse:** Industrianlegg legger beslag på store og ofte sentrums- og sjønære arealer i vertskommunene. Industriaktiviteten påvirker også naturen i kommunene, og aktiviteten krever mye tilrettelegging av infrastruktur og annet. Kommunal eiendomsskatt er å anse som en rettmessig økonomisk kompensasjon for dette. Fra og med skatteåret 2019 ble nye regler for den kommunale eiendomsskattlegging av verk og bruk vedtatt av H, FrP, V og KrF. Arbeiderpartiet var imot endringene. Etter de nye reglene skal produksjonsutstyr og -installasjoner som hovedregel ikke inngå i eiendomsskattegrunnlaget for industribedrifter. Endringen innebærer at kategorien «verk og bruk» ble avvirket fra 2019, mens eiendomsskatt for vannkraftverk, kraftnett, vindkraftverk og petroleumsanlegg med særskatt ble videreført som tidligere. Kommunenes inntekter fra eiendomsskatt på produksjonsutstyr og -installasjoner fases gradvis ut over syv år. Kommunene som ble sterkest berørt, får en delvis kompensasjon for inntektsbortfallet som skyldes denne endringen over statsbudsjettet. Det går nå en rekke rettsaker reist av statlig eide selskaper mot enkeltkommuner grunnet en forhastet lovendring med flere gråsoner. Her må Stortinget rydde opp etter seg fremfor å sende kommuner og næringsliv i dyre og opprivende rettsaker som kun advikatene tjener på.
- Innstilling:** Oversendes redaksjonskomitéen.

74. Forslagsstiller: AURE ARBEIDERPARTI

Forslag: Inntektssystemutvalgets forslag om en egen inntektsutjevningsordning for eiendomsskatt på kraftanlegg og petrolleumsanlegg mv., konsesjonskraft og havbruksinntekter avvises.

Begrunnelse: Aure Arbeiderparti finner det sterkt urimelig at eiendomsskatt på kraftanlegg og petrolleumsanlegg mv., konsesjonskraft og havbruksinntektene, som i hovedsak kommer distriktskommuner til gode, skal inngå i en egen utjevningsmodell mellom kommunene, på siden av den ordinære inntektsutjevningen. Inntektssystemutvalget foreslår samtidig at eiendomsskatt på andre næringseiendommer samt utbytteinntekter fra eierskap i kraftsektoren ikke skal inntektsutjevnes. For det første, underminerer dette prinsippet om at vertskommuner som stiller areal og naturressurser til rådighet for næringsvirksomhet skal bli økonomisk kompensert for dette. For det andre, vil et slikt grep være et distriktsfiendtlig, og først og fremst overføre verdier fra distriktskommuner til byer og kommuner i sentrale strøk. Dette fordi vertskommunene til kraft- og havbruksanlegg i det vesentlige er distriktskommuner som er rike på naturressurser, mens eierne av kraftverk i det vesentlige er større bykommuner og fylkeskommuner. Verdifulle næringseiendommer ut over kraftanlegg, havbruksanlegg og industrianlegg ligger også i det vesentlige i byer og sentrale strøk.

Innstilling: Oversendes redaksjonskomitéen.

75. Forslagsstiller: AURE ARBEIDERPARTI

Forslag: Norsk energipolitikk gjennomgås, med tanke på å vurdere konsekvensene av vår stadig sterkere tilknytning til de europeiske strømmarkedene i EU og Storbritannia.
MRAP ber regjeringen søke å reforhandle eventuelle avtaleverk som forhindrer Norge i å selv styre vårt eget strømmarked. Målet er en kraftpolitikk der vi sikrer både forsyningssikkerhet og strømpriser som ivaretar den historiske konkurransefordelen norsk næringsliv har hatt og rimelig strøm til befolkningen. Ved endringer som berører EØS påpekes at EØS er av stor viktighet for Norge og at EØS-samarbeidet skal videreføres.

Begrunnelse: Det norske energimarkedet er gjennom stadig flere utenlandskabler, sist til Tyskland og England, blitt sterkere og sterkere integrert i det europeiske energimarkedet. Konsekvensen er at den historiske konkurransefordelen norsk næringsliv har hatt, i form av lavere strømpriser enn i landene vi konkurrerer med, er i ferd med å bli helt borte. Samtidig har høye strømpriser blitt et stadig større problem for husholdningene og også for offentlig sektor.
Norsk energiproduksjon er svært nedbørsavhengig, og vi kan ikke som andre land kjøpe inn energireserver i form av å lagre gass og olje. Det bør derfor bli akseptert at vi må kunne styre energiproduksjonen i vannkraftverkene våre ut fra den spesielle avhengigheten av nedbørsmengdene.

Vårt land er et av verdens kaldeste og mørkeste land, med energibehov som langt overstiger de fleste andre land. Dette må innebære at vi som land må kunne ha ordninger for energiproduksjon og prismekanismer som er tilpasset de spesielle forholdene i vårt land.

Innstilling: Oversendes redaksjonskomitéen for en helhetlig uttalelse om kraft.

76. Forslagsstiller: AURE ARBEIDERPARTI

Forslag: Det settes i gang et systematisk arbeid for å få fram relevant kunnskap om produksjon av strøm i moderne kjernekraftverk. Et oppdatert kunnskapsgrunnlag er nødvendig for at Arbeiderpartiet kan ta en prinsipiell debatt om hvorvidt kjernekraft kan bli aktuelt i Norge for å dekke framtidig behov for energi med lave CO2-utslipp.

Begrunnelse: Skal Norge kunne nå vedtatte klimamål, og samtidig skaffe fram økt mengde energi med lave CO2-utslipp til ny industri, er det naturlig å se på om moderne kjernekraftverk kan bli aktuelle også i Norge. Det er da viktig at det skaffes fram relevant og god kunnskap som grunnlag for framtidige beslutninger.

Kjernekraft kan vise seg avgjørende viktig for at vi kan ha tilstrekkelig grunnlast i kraftsystemet, samtidig som at vår regulerbare vannkraft kan fungere godt som balansekraft for uregulerbar kraft, både i Norge og i landene vi er koblet opp mot.

Den historisk forståelige motviljen mot kjernekraft, basert på Tsjernobyl-ulykken og andre ulykker, må ikke stå i veien for å se på moderne kjernekraft. Spesielt 4. generasjon kjernekraft ser ut til å ha løst de viktigste utfordringene med denne formen for energiproduksjon.

Innstilling: Oversendes redaksjonskomitéen for en helhetlig uttalelse om kraft.

77. Forslagsstiller: AUKRA ARBEIDERPARTI

Forslag: Vi ber om at Eldreombudet får tilført penger til å fortsette driften og ikke legges ned i 2023.

Begrunnelse: Eldre her i landet har etterspurt et eget ombud som kan tale de eldres sak i en lengre tid. Argumentasjonen er at man bør ha et ombud som ser på eldre sine utfordringer i et samlet perspektiv. Eldreombudet ble derfor opprettet av Stortinget i 2020 og offisielt åpnet 1. april 2021. Vi ser med uro på nedleggingen av eldreombudet og ber regjeringen sørge for at Eldreombudet får midler til å fortsette sitt arbeid.

Innstilling: Møre og Romsdal Arbeidarparti krev av ein tek sterkare politisk styring over helsevesenet. Kommunane opplever ein forskyving av både fagleg og økonomisk ansvar utan finansiering eller endring i regelverk. Dette kan ikkje halde fram

Dette må gjerast:

- * Helseforetaksmodellen må reformerast for å sikre legitimitet, demokratisk forankring med rom for regional politisk styring.
- * Fastlegeordninga må styrkast
- * Ein må utdanne fleire legar/sjukepleiarar og helsefagarbeidarar.

- * Kommuneøkonomien må styrkast så dei blir i stand til å ivareta utskrivingsklare passientar og ei aldrande befolkning.
- * Rehabilitering må prioriterast. Møre og Romsdal Arbeidarparti er sterkt kritisk til at helseforetaket har vedteke å legge ned Mork rehabiliteringssenter.
- * Vurdere ei bemanningsnorm i sjukeheimar.
- * Styrke pasient- og brukarombodet sitt arbeid for eldre med ei nasjonal ressursgruppe lagt til Ålesund.
- * Setje helseforetaka i stand til å oppgradere bygningsmasse og fornye medisinsk utstyr.
- * Tiltak for å styrke rekruttering av tannleger til det offentlege må intensiverast.
- * Styrking av tannhelsetilbodet må ha prioritet i neste års statsbudsjett.

78. Forslagsstiller: AUKRA ARBEIDERPARTI

Forslag: Vi ber om at det satses på økt strømproduksjon og utvidelse av nettkapasiteten i hele landet, for å sikre at vi har tilgang til nok kraft til rimelige priser.

Begrunnelse: Hele Europa opplever nå mangel på strøm og gass hovedsakelig pga. krigen i Ukraina.
 Dette fører til veldig høye strømpriser her til lands som går hardt utover privatøkonomien til våre innbyggere og bedrifter.
 Aukra Arbeiderparti vil at Norge skal så snart som mulig satse tungt på økt strømproduksjon og utvidelse av nettkapasiteten i hele landet for å sikre at vi har tilgang til nok kraft til rimelige priser.
 Europa er i endring og vi må tilpasse oss. Vi har ressursene og kompetansen for å få dette til.

Innstilling: Oversendes redaksjonskomitéen for en helhetlig uttalelse om kraft.

79. Forslagsstiller: ULSTEIN ARBEIDERPARTI

Forslag: Møre og Romsdal Arbeidarparti ber regjeringa ta grep for at arbeidet med styrking av infrastruktur og kapasitet på elforsyning til privat bruk og for næringsverksemd vert intensivert.
 Det må etablerast tilstrekkeleg med lettbrukelege ladestasjonar for privat bruk og for næringsverksemd både på land og sjø.

Begrunnelse: Det elektrifisert samfunnet er under full etablering. Fleire og fleire kjøper el-bilar og maskinelt utstyr og installerer private ladestasjonar der dei bur, både for næring og vanleg privat transport.
 Fleire og fleire etterspør også godt utbygd infrastruktur og ladestasjonar til både fritidsbåtar og ikkje minst for elektrisk drift om bord i større fartøy.
 Denne utviklinga er ønska, og er ein del av løysinga på reduksjon av utslepp av miljøfarlege og skadelege gassar på sjø og på land.
 Styresmaktene og aktørane i elforsyningsmarknaden må snarast intensivere arbeidet med å bygge ut nok kapasitet til å møte det behovet som er i ferd med å oppstå.
 Det må byggast ut tilstrekkeleg kapasitet i nettet, helt ut til den enkelte forbrukar der dei bur og der dei driv næring, t.d i landbruket. og det må

etablerast tilstrekkeleg ladekapasitet over alt der er trong om lading av sjøgåande fartøy.
Store og små hamner må få slike tilbod snarast råd.

Innstilling: Oversendes redaksjonskomitéen for en helhetlig uttalelse om kraft.

80. Forslagsstiller: ULSTEIN ARBEIDERPARTI

Forslag: Møre og Romsdal Arbeidarparti ber regjeringa legge til rette for at tilstrekkelege ressursar vert sett av til planlegging i kvar kommune, i alle regionar og fylke slik at det vert gjort nok til at alle er så godt førebudde som råd når det verste skjer.
Alle kommunar bør få tilført ekstra ressursar slik at minst ein tilsett kan jobbe fast med beredskapsplanlegging, og at der er ressursar til å få etablert og reetablert nødvendig kapasitet på t.d tilfluktsrom og andre heilt nødvendige tiltak.

Innstilling: Oversendes fylkeskommunen, Statsforvalteren og regjeringa.